

АКТӨБЕ ОБЛЫСТЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ
МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ЖӘНЕ ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРУ БӨЛІМІ
ӘДІСТЕМЕЛІК КЕҢЕС ОТЫРЫСЫНЫҢ
№ 12/4 ХАТТАМАСЫНАН ҮЗІНДІ

«23» желтоқсан, 2025 ж

Ақтөбе қаласы

Қатысушылар: Жубаева С.О. – мектепке дейінгі және жалпы орта білім беру бөлімінің меңгерушісі және бөлім әдіскерлері

КҮН ТӘРТІБІНДЕ:

1. Бөлім бойынша **22.12 - 26.12.2025 жыл** аралығында тапсырылған көмекші құралдарды қарау және баспаға ұсыну

ТЫНДАЛДЫ:

Жубаева С.О. – бөлім меңгерушісі:

Бірінші сұрақ бойынша бөлім меңгерушісі сөз алып, бөлімге **22.12 - 26.12.2025 жыл** аралығында тапсырылған көмекші құралдарды уақытылы баспаға ұсыну туралы және апта барысында электронды орта бөлім кеңесінде қаралып, оң пікір берілгендігі туралы айтып өтті.

1. Бисебаева Асел Каржауовна – Ойыл ауданы «Балдырған» бөбекжай-бақшасының меңгерушісі, Абдрахманова Гулжахан Даулбаевна – «Балдырған» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісінің «**Экологиялық тәрбие-балабақшадан басталады**» әдістемелік құралы.

Пікір берушілер: **С.О.Жубаева** - Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығының бөлім басшысы, ф.ғ. магистрі, **А.А.Искендірова** - Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығының әдіскері, п.ғ.магистрі.

ШЕШІМ:

Бөлім бойынша қабылданған әдістемелік құрал баспаға уақытылы ұсынылсын.

Төраға:

Хатшы:

С.О. Жубаева

Н.М. Кәрімова

Ойыл ауданы «Балдырған» бөбекжай-бақшасының меңгерушісі
Бисебаева Асел Каржауовна мен тәрбиешісі
Абдрахманова Гулжахан Даулбаевнаның
«Экологиялық тәрбие - балабақшадан басталады»
тақырыбындағы әдістемелік құралына

Пікір

«Бұл әдістемелік құрал мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында экологиялық тәрбиені жүйелі түрде ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Құралда ұсынылған әдіс-тәсілдер – бақылау, үлгі көрсету, әңгіме және сұрақ- жауап, практикалық іс-әрекет, көрнекілік, ойын және шығармашылық жұмыс – балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттыруға, экологиялық мәдениет пен дағдыларын қалыптастыруға тиімді.

Балаларға арналған тапсырмалар мен іс-шаралар нақты, кезең-кезеңімен берілгендіктен, тәрбиешілер оларды күнделікті іс-әрекетке оңай енгізе алады. Әр әдістің практикалық тәжірибеде қолдану жолдары көрсетілгендіктен, педагогтар балалардың жеке ерекшеліктеріне қарай икемдеп жұмыс жүргізе алады. Құрал балалардың шығармашылық қабілеттерін, ойлау және сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған, сонымен қатар отбасымен бірлескен экологиялық тәрбие беруге де жағдай жасайды. Жалпы, құрал педагогикалық тәжірибеге тікелей қолданысқа ыңғайлы, мазмұнды әрі тәрбиелік мәні зор.

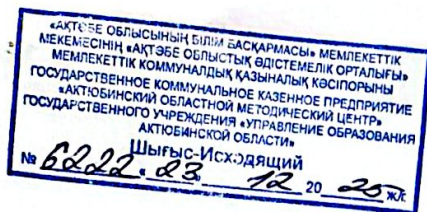
Құрал балалардың шығармашылық қабілеттерін, ойлау және сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған, сонымен қатар отбасымен бірлескен экологиялық тәрбие беруге де жағдай жасайды. Жалпы, құрал педагогикалық тәжірибеге тікелей қолданысқа ыңғайлы, мазмұнды әрі тәрбиелік мәні зор.

Пікір беруші:

Ақтөбе облыстық әдістемелік
орталығының бөлім әдіскері, п.ғ.м.

А.Искендірова

А.Искендірова

Ойыл ауданы «Балдырған» бөбекжай-бақшасының меңгерушісі
Бисебаева Асел Каржауовна мен тәрбиешісі
Абдрахманова Гулжахан Даулбаевнаның
«Экологиялық тәрбие - балабақшадан басталады»
тақырыбындағы әдістемелік құралына

Пікір

Әдістемелік құрал «Экологиялық тәрбие – балабақшадан басталады» тақырыбы бойынша мақсатты түрде жасалған, барлық міндеттер нақты орындалған. Құралда ұсынылған әдістер мен тәсілдер балалардың табиғатқа қамқорлық жасауын жүйелі түрде қалыптастыруға бағытталған.

Практикалық және көрнекі материалдардың, сондай-ақ рөлдік ойындар мен қойылымдардың болуы балалардың назарын тартуға, қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді. Құралды қолдану арқылы балабақша педагогтары табиғатты қорғауға байланысты тәрбиелік әрекеттерді күнделікті іс-әрекетке енгізуді үйренеді. Күтілетін нәтижелерге қол жеткізілді: балаларда табиғатқа жанашырлық, қоршаған ортаны қорғау дағдылары, экологиялық ойлау және шығармашылық қабілеттері дамыды. Құрал мектепке дейінгі ұйымдарда экологиялық тәрбие беру ісін сапалы түрде ұйымдастыруға арналған нақты, ғылыми негізделген көмекші ресурс болып табылады.

Құрал балалардың шығармашылық қабілеттерін, ойлау және сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған, сонымен қатар отбасымен бірлескен экологиялық тәрбие беруге де жағдай жасайды. Жалпы, құрал педагогикалық тәжірибеге тікелей қолданысқа ыңғайлы, мазмұнды әрі тәрбиелік мәні зор.

Пікір беруші:

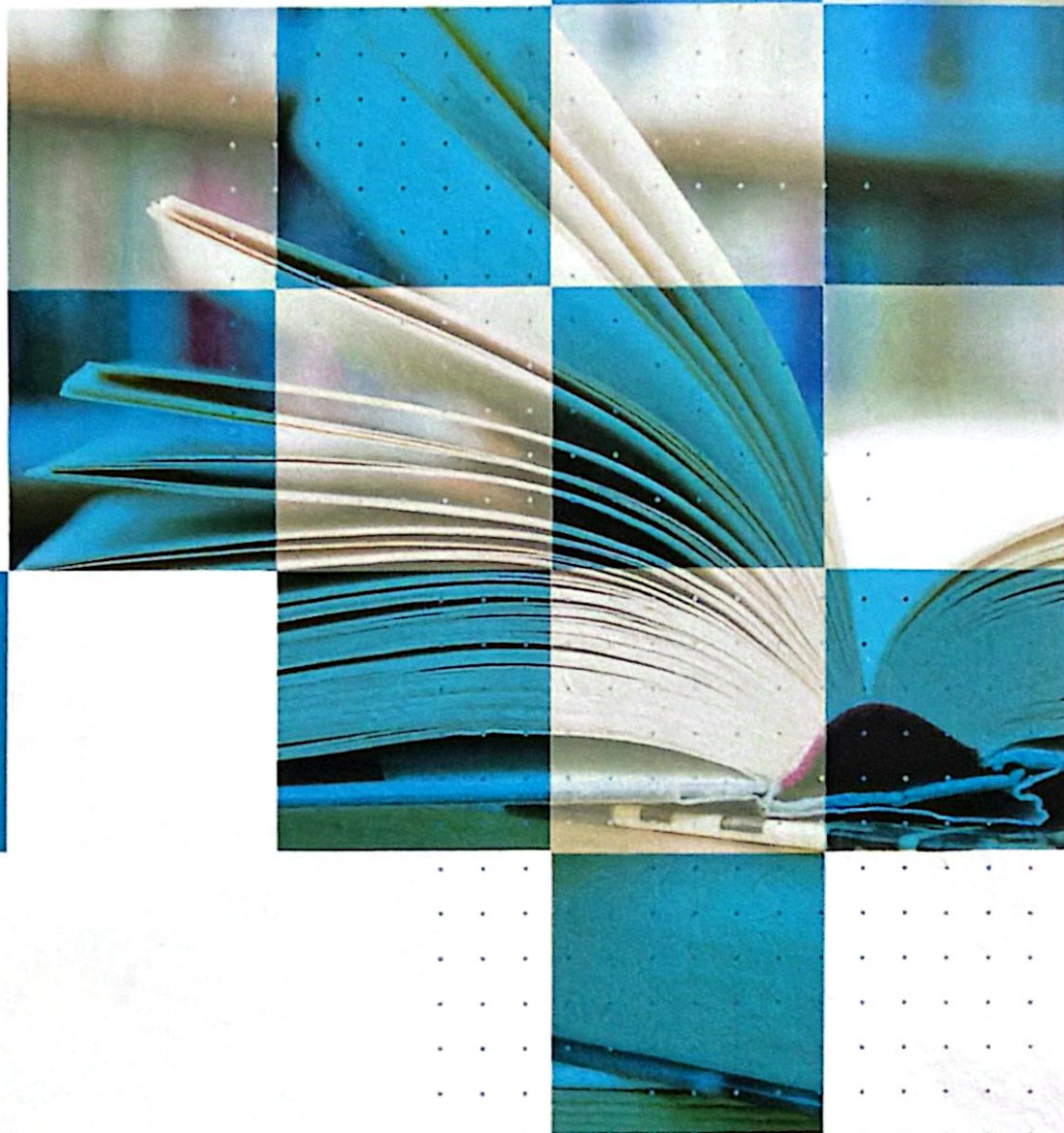
Ақтөбе облыстық әдістемелік
орталығының бөлім басшысы, Г.Г.М.

С.Жубаева

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ
БІЛІМ БАСҚАРМАСЫ
АҚТӨБЕ ОБЛЫСТЫҚ
ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

2
0
2
5

Бисебаева Асел Каржауовна

Абдрахманова Гулжахан Даулбаевна

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ- БАЛАБАҚШАДАН БАСТАЛАДЫ

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫ

**АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫ
АҚТӨБЕ ОБЛЫСТЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

«Ақтөбе облыстық
әдістемелік орталығы»
баспа бөлімі

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ-БАЛАБАҚШАДАН БАСТАЛАДЫ

АҚТӨБЕ - 2025

Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығы бөлімінің әдістемелік кеңесінде
қарастырылып, баспаға ұсынылды

Құрастырғандар:

Бисебаева Асел Каржауовна – Ойыл ауданы «Балдырған» бөбекжай-бақшасының меңгерушісі,

Абдрахманова Гулжахан Даулбаевна – «Балдырған» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Пікір берушілер:

А.А.Искендірова, Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығының бөлім әдіскері,
п.ғ.м.

С.О.Жубаева, Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығының бөлім басшысы,
ғ.ғ.м.

Құрал балалардың шығармашылық қабілеттерін, ойлау және сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған, сонымен қатар отбасымен бірлескен экологиялық тәрбие беруге де жағдай жасайды. Жалпы, құрал педагогикалық тәжірибеге тікелей қолданысқа ыңғайлы, мазмұнды әрі тәрбиелік мәні зор.

КІРІСПЕ

Мақсаты:

Мектепке дейінгі балаларда табиғатқа деген сүйіспеншілік, қоршаған ортаны қорғау мәдениетін қалыптастыру, экологиялық сананы дамыту.

Міндеттері:

- Балалардың қоршаған ортаны тануға деген қызығушылығын арттыру.
- Табиғатқа қамқорлық жасауға үйрету.
- Экологиялық ойындар мен іс-шаралар арқылы тәрбие беруді ұйымдастыру.
- Балаларға экологиялық әдеттерді қалыптастыру (суды үнемдеу, қалдықтарды бөліп жинау, өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық көрсету).

Күтілетін нәтиже

Әдістемелік құралды жүйелі түрде қолдану нәтижесінде балаларда табиғатқа деген сүйіспеншілік пен қызығушылық қалыптасады. Экологиялық мәдениет дамып, қоршаған ортаны қорғауға қатысты қарапайым дағдылар меңгеріледі. Балалар табиғатты қорғаудың маңызын түсініп, оған жауапкершілікпен қарауға үйренеді. Сонымен қатар экологиялық ойлау қабілеті мен шығармашылық мүмкіндіктері дамиды. Күнделікті өмірде суды, электр энергиясын үнемдеу, қалдықтарды бөліп жинау сияқты экологиялық әдеттер қалыптасады.

Қолданылатын әдістері

Экологиялық тәрбие беру барысында көрнекі әдіс кеңінен қолданылады, яғни суреттер, плакаттар және табиғат көріністері арқылы балаларға ақпарат беріледі. Сұрақ-жауап әдісі табиғатқа байланысты әңгімелер мен бақылаулар арқылы баланың ойлау қабілетін дамытуға бағытталады. Ойын әдісі рөлдік және экологиялық ойындар арқылы балалардың іс-әрекет дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Шығармашылық әдіс сурет салу, аппликация және қолөнер жұмыстары арқылы экологиялық тақырыптарды меңгертуге ықпал етеді. Практикалық іс-әрекет әдісі көшеттер отырғызу, гүлзар күту, су мен энергияны үнемдеу тәжірибесін көрсету арқылы жүзеге асырылады. Сонымен қатар бақылау және зерттеу әдісі бақшаларда, табиғат аясында жүргізілетін бақылаулар арқылы өсімдіктер мен жануарларды тануға мүмкіндік береді.

Әдістемелік құралдың бағытталуы

Бұл әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілеріне, балабақша әдіскерлеріне және бастауыш педагогтерге арналған.

Құралды пайдалану арқылы педагогтар балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттырып, экологиялық мәдениет пен қоршаған ортаны қорғау дағдыларын дамытуға мүмкіндік алады. Сонымен қатар күнделікті тәрбие жұмысына экологиялық бағытты енгізіп, ойындар мен шығармашылық жұмыстар арқылы экологиялық білім беруді тиімді ұйымдастыра алады. **Құралдың нақты бағыты**

Әдістемелік құрал балалардың табиғатты тануына жағдай жасауға бағытталған. Ол арқылы өсімдіктер, жануарлар, ауа мен су туралы түсінік қалыптастырылып, олардың қоршаған ортадағы рөлі түсіндіріледі. Құрал экологиялық мәдениетті қалыптастыруды көздейді, яғни қоршаған ортаны

қорғау, табиғатты аялау, су мен энергия ресурстарын үнемдеуді үйретуге бағытталған. Сонымен қатар балалардың практикалық іс-әрекеттерін дамытуға, атап айтқанда көшеттер отырғызу, гүлзар күту, қалдықтарды дұрыс жинау және жануарларға қамқорлық көрсетуге мүмкіндік береді. Балалардың шығармашылық қабілеттері сурет салу, аппликация және рөлдік ойындар арқылы дамытылады. Сондай-ақ отбасымен бірлесе отырып экологиялық тәрбие беруге жағдай жасалып, ата-аналарды балалармен бірге табиғатты қорғау іс-шараларына тарту көзделеді.

I. БАЛАЛАРДЫҢ ҚОРШАҒАН ОРАТНЫ ТАНУҒА ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫ ТАБИҒАТҚА ҚАМҚОРДЫҚ ЖАСАУДЫ ҮЙРЕТУГЕ АРНАЛҒАН ӘДІСТЕР

Мектепке дейінгі жастағы балалар табиғатты ең алдымен сезіну, көру, колмен ұстау, бақылау арқылы таниды. Сондықтан табиғатқа қамқорлық жасауға үйрету сөзбен түсіндірумен ғана шектелмей, нақты іс-әрекет арқылы жүзеге асуы тиіс. Төменде балабақша тәжірибесінде тиімділігі дәлелденген әдістер ұсынылады.

1. Бақылау әдісі (күнделікті тәжірибелік бақылау)

Мақсаты: Балалардың табиғи нысандарды байқап, өзгерістерді көруіне, себеп-салдар байланысын түсінуіне үйрету.

Қолдану жолы:

Топ бөлмесінде немесе балабақша ауласында өсімдікті орналастыру.

Балалармен бірге күн сайын бақылау жүргізу:

«Бүгін жапырағы қандай?»

«Суармасақ не болады?»

Аптасына 1–2 рет өсімдікті суару жұмысын балаларға кезекпен тапсыру. Нақты факт (тәжірибе):

Өсімдікті тұрақты суарған топ балалары өсімдікке зақым келтірмей, жапырағын жұлмауға, топырағын төкпеуге дағдыланады.

Бұл жауапкершілік сезімін қалыптастырады.

2. Үлгі көрсету әдісі (тәрбиеші – балаға үлгі)

Мақсаты: Баланың үлкендердің іс-әрекетін қайталау арқылы экологиялық мінез-құлықты меңгеруі.

Қолдану жолы:

Тәрбиеші өзі:

Қоқысты жерге тастамайды; Гүлді абайлап суарады; Жапырақты сындырмайды. Осы әрекеттерді дауыстап түсіндіреді:

«Гүлге су керек, ол тірі, біз оған қамқор болуымыз керек».

Нақты факт: Мектепке дейінгі балаларда еліктеу қасиеті жоғары.

Тәрбиешінің дұрыс әрекеті баланың мінез-құлқына тікелей әсер етеді.

3. Әңгіме және сұрақ-жауап әдісі (ойлауды дамыту)

Мақсаты: Баланың табиғатқа деген эмоциялық көзқарасын қалыптастыру.

Қолдану жолы:

Қысқа, нақты әңгімелер жүргізіледі:

«Егер ағаштар болмаса не болады?»

«Құстарға суықта не қиын?»

Балалардың жауабын тыңдап, толықтырып отыру.

Нақты факт: Эмоциялық қабылдау арқылы берілген ақпарат бала есінде ұзақ сақталады және мінез-құлқына әсер етеді.

4. Практикалық әрекет әдісі (іс арқылы үйрету)

Мақсаты: Баланың табиғатқа қамқорлық жасауды тікелей орындау арқылы меңгеруі. Қолдану жолы:

Гүл отырғызу (топ бөлмесінде немесе аулада). Құстарға жем салғыш жасау.

Құраған жапырақтарды жинау.

Мысалы: «Жас эколог» бұрышы ұйымдастырылады. Балалар кезекшілікпен

гүл суарады, топырақты қопсытады.

Нақты факт: Практикалық іс-әрекет арқылы алынған дағды тұрақты болады және күнделікті өмірде қолданылады.

5. Көрнекілік әдісі

Мақсаты: Баланың қабылдауын жеңілдету, есте сақтауын арттыру.

Қолдану жолы:

«Дұрыс – дұрыс емес» суреттері (гүлді суару / гүлді сындыру). Табиғат тақырыбындағы иллюстрациялар.

Қысқа бейнематериалдар (жас ерекшелігіне сай).

Нақты факт: Көрнекі материал баланың есте сақтау қабілетін 2 есе арттырады.

Табиғатқа қамқорлық жасауды үйрету – үздіксіз, жүйелі жұмыс. Бакылау, үлгі көрсету, әңгіме, практикалық әрекет және көрнекілік әдістерін бірлесе қолдану арқылы балада табиғатқа деген сүйіспеншілік, жауапкершілік және экологиялық мәдениет қалыптасады.

Бакылау әдісі

Мақсаты:

Балалардың табиғи нысандарды жүйелі түрде бакылау арқылы қоршаған ортаны тануға деген қызығушылығын арттыру, табиғаттағы өзгерістерді байқай білуге, себеп–салдар байланысын түсінуге және табиғатқа қамқорлық жасауға тәрбиелеу.

Бакылауды ұйымдастырудың кезеңдері

I кезең. Бакылауға дайындық

Тәрбиешінің әрекеті:

Топ бөлмесінде немесе балабақша ауласында бір өсімдікті (гүл, бөлме өсімдігі, көшет) таңдайды.

Өсімдік балалардың көз алдында, қолы жететін жерде орналасады.

Өсімдіктің атауын балалармен бірге атап, оның тірі ағза екенін түсіндіреді.

Балаларға қойылатын сұрақтар:

Бұл не?

Бұл тірі ме?

Ол не үшін керек деп ойлайсыңдар?

Тапсырма:

Балалар өсімдікті мұқият қарап шығады (түсі, жапырағы, сабағы).

II кезең. Күнделікті бакылау жүргізу

Тәрбиешінің әрекеті:

Күн сайын 3–5 минуттық қысқа бакылау ұйымдастырады. Балалардың назарын өсімдіктегі өзгерістерге аударады.

Қойылатын сұрақтар:

Бүгін жапырағы қандай? (жасыл, солған, үлкен, кішкентай)

Кеше қандай еді?

Өзгеріс бар ма?

Өсімдікке не қажет?

Балаларға тапсырма:

Жапырақты саусақпен абайлап ұстап көру. Иісін сезу (егер мүмкіндік болса).

Өз ойларын айту.

III кезең. Себеп–салдар байланысын анықтау

Тәрбиешінің әрекеті:

Балалармен бірге тәжірибе ұйымдастырады: Бір өсімдікті уақытында суарады.

Екіншісін 1–2 күн суармайды (қысқа мерзімде). Сұрақтар:

Қай өсімдік жақсы өсіп тұр?

Неліктен біреуінің жапырағы солды? Егер өсімдікті ұзақ суармасақ не

болады? Тапсырма:

Балалар өз ойларын айтып, салыстырады.

IV кезең. Практикалық әрекет (кезекшілік)

Тәрбиешінің әрекеті:

«Өсімдік күтуші» кезекшілігін ұйымдастырады.

Аптасына 1–2 рет балаларға суару жұмысын тапсырады. Су мөлшерін көрсетеді (артық құймау).

Балаларға тапсырма:

- Суаруды кезекпен орындау.

- Өсімдікті сындырмай, жапырағын жұлмай күту. Сұрақтар:

Неге суды көп құюға болмайды?

Өсімдікті қалай дұрыс күту керек?

V кезең. Қорытындылау

Тәрбиешінің әрекеті:

Балалардың бақылауын қорытындылайды. Табиғатқа қамқорлықтың маңызын түсіндіреді. Қорытынды сұрақтар:

Біз өсімдікке қалай көмектестік? Өсімдік бізге не береді?

Табиғатты неге қорғау керек?

Тапсырма:

Балалар өсімдікке жақсы тілек айтып, суретін салады немесе әңгімелейді.

Нақты тәжірибелік нәтиже (факт)

Жүйелі бақылау мен күтім жүргізілген топтарда балалар: Өсімдікті

сындырмайды, жапырағын жұлмайды;

Табиғи нысандарға ұқыпты қарайды; Жауапкершілік пен қамқорлық сезімін меңгереді;

Табиғатқа зиян келтіруге болмайтынын саналы түрде түсінеді.

Балабақшада өсімдіктерді бақылау және күту ережелері мен ұсынымдары

ЕРЕЖЕ АТАУЫ	БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ТҮСІНІКТІ ТҮСІНДІРУ	ТӘРБИЕШІГЕ ҰСЫНЫМ
Өсімдікті сындырмау	Өсімдік тірі, ауырса өспейді	Өсімдікті қолмен ұстамас бұрын ескерту жаса
Жапырағын жұлмау	Жапырақ – өсімдіктің тынысы	Жапырақтың қызметін қарапайым тілмен түсіндір
Тек кезекші суарады	Әркім өз кезегін күтеді	Кезекшілік тізімін көрнекі жерге іл

Суды мөлшермен кую ен	Артық су – өсімдікке зиян	Құтыға су мөлшерін белгілеп қой
Күн сайын бақылау	Өсімдік күнде өзгеріп тұрады	Күнделікті 3–5 минут бақылау жүргіз
Топырақты төкпеу	Топырақ – өсімдіктің үйі	Қопсыту тек тәрбиешімен бірге
Құрғақ жапырақты жинау ы	Таза болса, өсімдік жақсы өседі	Тазалау жұмыстарын ойынмен байланыстыр
Өсімдікке жақсы сөз айту	Жақсы сөз – қамқорлық белгісі	Эмоциялық байланыс қалыптастыр
Өсімдікті орнын ан жылжытпау	Орны өзгерсе, өспей қалады	Орны тұрақты болуын қадағала
Қарап қорғау ыс,	Табиғатты қорғау – әр баланың міндеті	Әр әрекетті түсіндіріп отыру

Балаларға арналған қысқа экологиялық ережелер (іlmелі нұсқа)

Біз табиғатты қорғаймыз, себебі:

Өсімдік – тірі ағза Табиғат – біздің досымыз

Қамқорлық – мейірімділік белгісі Балаларға арналған ережелер:

- Гүлді сындырмаймын
- Жапырақты жұлмаймын
- Кезекпен суарамын
- Табиғатты таза ұстаймын

Тәрбиешіге әдістемелік ұсынымдар

Бағыт	Ұсыным
Ұйымдастыру	Бақылауды күн тәртібіне енгізу
Қатыстыру	Әр баланың бақылауға қатысуын қамтамасыз ету
Түсіндіру	«Неге?» сұрағына нақты жауап беру
Қадағалау	Қамқорлық әрекеттерін үнемі бақылау
Мотивация	Мадақтау, жылы сөз қолдану

Күтілетін педагогикалық нәтиже

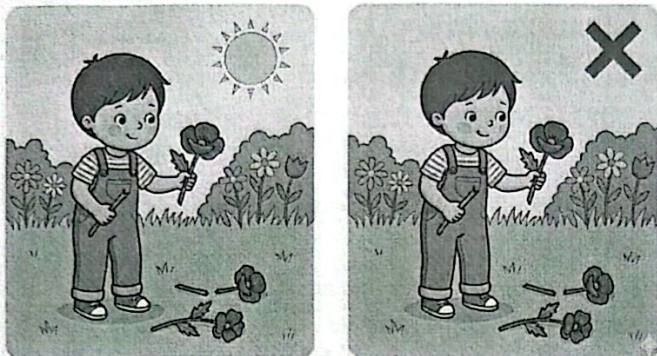
- Балаларда экологиялық жауапкершілік қалыптасады
- Табиғатқа ұқыпты қарау дағдысы дамиды
- Қоршаған ортаны қорғау мәдениеті қалыптасады

Экологиялық карточкалар (4–5 жасқа)

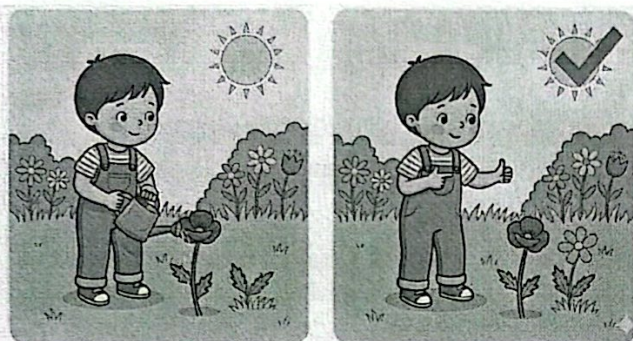
1. «Дұрыс – Бұрыс» карточкасы

Сурет 1: Баланың гүлді сындырып тұрған бейнесі

→Балалар «Бұрыс» деп айтады.

Сурет 2: Баланың гүлді суарып тұрған бейнесі

Балалар «Дұрыс» деп айтады.

2. «Жалғастыру» карточкасы

Карточкада сөйлемнің басы жазылады, бала жалғастырады:

«Мен гүлді ...» (сындырмаймын)

«Мен жапырақты ...» (жұлмаймын)

«Мен табиғатты ...» (таза ұстаймын)

3. «Кім қамқор?» карточкасы

Сурет 1: Балалар кезекпен суарып жатыр.

Сурет 2: Бір бала ғана суарып жатыр, басқалары қарап тұр.

→Балалар «Кім қамқор?» деп тандайды.

4. «Сәйкестендір» карточкасы

Бір жағында суреттер: гүл, жапырақ, су, қоқыс жәшігі.

Екінші жағында әрекеттер: сындырмаймын, жұлмаймын, суарамын, таза ұстаймын.

→ Балалар сурет пен әрекетті сәйкестендіреді.

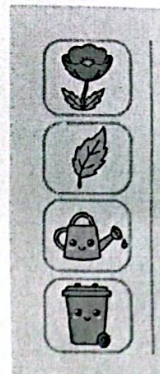
5. «Неге?» карточкасы

Сұрақ жазылған карточка:

«Неге гүлді сындырмаймыз?»

«Неге жапырақты жұлмаймыз?»

→ Балалар қысқа жауап береді: «Өсімдік – тірі ағза», «Табиғат – біздің досымыз».

Педагогикалық нәтиже

- Балалар ойын арқылы экологиялық ережелерді есте сақтайды.
- Қамқорлық әрекеттерін күнделікті өмірде қолдануға үйренеді.
- «Неге?» сұрағына жауап беруді жаттығады.

Үлгі көрсету әдісі (тәрбиеші – балаға үлгі)

Мақсаты:

Баланың тәрбиешінің күнделікті іс-әрекетін бақылау, еліктеу арқылы экологиялық мінез-құлықты саналы түрде меңгеруі, табиғатқа қамқорлық жасауға дағдылануы.

Үлгі көрсету әдісін ұйымдастыру кезеңдері

I кезең. Үлгіге назар аударту

Тәрбиешінің әрекеті:

Табиғатқа қатысты әрекетті әдейі балалардың көз алдында орындайды. Әр әрекетін баяу, ұқыпты түрде көрсетеді.

Мысалы: Тәрбиеші гүлді суарады, жапырағын сипап, сындырмайды.

Дауыстап айтылатын түсіндірме: «Мен гүлді абайлап суарып жатырмын.

Өйткені ол тірі. Егер дұрыс күтсек, ол әдемі болып өседі».

Балаларға қойылатын сұрақтар:

Мен не істеп жатырмын?

Мен гүлді қалай суарып жатырмын? Неге гүлді сындырмаймыз?

II кезең. Түсіндіру және мағыналандыру

Тәрбиешінің әрекеті:

Іс-әрекеттің мағынасын қарапайым тілмен түсіндіреді. Себеп–салдар байланысын көрсетеді.

Түсіндіру үлгісі:

«Қоқысты жерге тастасақ – айнала ластанады»

«Гүлге су құймасақ – ол солып қалады» Сұрақтар:

Егер қоқысты жерге тастасақ не болады Егер гүлге су құймасақ ше?

III кезең. Балаларды еліктету

Тәрбиешінің әрекеті:

Балаларға өзі көрсеткен әрекетті қайталауды ұсынады. Әр балаға мүмкіндік береді.

Балаларға тапсырмалар:

- Гүлді тәрбиеші көрсеткендей суару;
- Қоқысты арнайы жәшікке салу;
- Жапырақты абайлап ұстап көру. Сұрақтар:

Сен гүлді қалай суарып жатырсың? Қалай суарсақ гүлге жақсы болады?

IV кезең. Бірлескен әрекет

Тәрбиешінің әрекеті:

Балалармен бірге экологиялық іс-әрекет жасайды.

«Біз бірге жасаймыз» қағидасын қолданады. Мысалы:

- Бірге гүл суару;
- Ауладағы қоқысты жинау;
- Құстарға жем салу.

Тапсырма:

Балалар бір-біріне дұрыс әрекетті көрсетеді.

V кезең. Қорытындылау және бекіту

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балалардың әрекетін бағалайды, мадақтайды.
- Дұрыс мінез-құлықты сөзбен бекітеді. Қорытынды сұрақтар:

Біз табиғатқа қалай көмектестік? Қандай жақсы іс жасадық?

Табиғатты қорғау не үшін керек?

Бекіту тапсырмасы:

Балалар «Мен табиғатты қалай қорғаймын?» тақырыбында қысқа әңгіме айтады немесе сурет салады.

Нақты тәжірибелік нәтиже (факт)

Үлгі көрсету әдісі жүйелі қолданылған топтарда балалар:

- Қоқысты өздігінен арнайы жәшікке салады;
- Өсімдіктерге ұқыпты қарайды;
- Үлкендердің әрекетін қайталап, дұрыс экологиялық мінез-құлық қалыптастырады;
- Табиғатқа зиян келтірмеуді саналы түрде түсінеді.

Үлгі көрсету әдісі – мектепке дейінгі жаста ең тиімді әдістердің бірі.

Тәрбиешінің әрбір іс-әрекеті бала үшін тәрбие құралы болып табылады.

Сондықтан экологиялық тәрбие ең алдымен педагогтің өзінен басталуы тиіс.

Үлгі көрсету әдісі бойынша экологиялық тәрбие ережелері

1- кесте. Балаларға арналған нақты ережелер

Ереже атауы	Балаларға түсінікті түрде	Тәрбиелік мәні
Қоқысты жерге тастама	Қоқыс жәшікте тұрады	Тазалық мәдениеті қалыптасады
Гүлді абайлап суар	Өсімдік тірі, ол ауырады	Қамқорлық сезімі дамиды

Жапырақты сіндырма	Өсімдікке зиян келеді	Табиғатты қорғау дағдысы
Табиғатты ренжітпе	Табиғат – біздің досымыз	Экологиялық сан а қалыптасады
Үлкендерге елікте	Жақсы іс – үлгі	Дұрыс мінез-құлық дамиды
Әр істі ұқыпты жаса	Асықпай орында	Жауапкершілік қалыптасады
Табиғатқа жақсы сөз айт	Жақсы сөз – қамқорлық	Эмоциялық байлан ыс орнайды

2- кесте. Тәрбиешіге арналған әдістемелік ұсынымдар

Бағыт	Ұсыным	Қолдану жолы
Үлгі көрсету	Әр әрекетті балалардың көз алдында жасау	Гүл суару, қоқыс жинау
Түсіндіру	Әр іс-әрекетті дауыстап айту	«Мен осылай істеймін, себебі...»
Жүйелілі к	Күн сайын бір экологиялық әрекет көрсету	Күн тәртібіне енгізу
Қадағала у	Балалардың еліктеуін бақылау	Дұрыс әрекетті мадақтау
Мотивац ия	Жылы сөз, мақтау қолдану	«Жарайсың, сен табиғатты қорғадың»
Бірлесу	Баламен бірге орындау	«Кел, бірге жасайық»
Бекіту	Қайталау арқылы дағды қалыптастыру	Күн сайын қайталау

3- кесте. Үлгі көрсету әрекеттері және күтілетін нәтиже

Тәрбиешінің әрекеті	Баланың әрекеті	Күтілетін нәтиже
Қоқысты жәшікке салу	Қайталайды	Газалық дағдысы
Гүлді дұрыс суару	Еліктейді	Қамқорлық қалыптасады

Тәрбиешінің әрекеті	Баланың әрекеті	Күтілетін нәтиже
Жапырақты абайлау	Сақтық танытады	Табиғатты қорғау
Табиғатқа жақсы сөз айту	Қайталайды	Эмоциялық байланыс
Табиғатты қорғау туралы айту	Тыңдайды, орындайды	Экологиялық сана

Үлгі көрсету әдісінде тәрбиешінің әрбір әрекеті – тәрбиенің негізгі құралы. Балалар сөзден гөрі нақты әрекетке көбірек еліктейтіндіктен, экологиялық тәрбие ең алдымен педагогтің өз мінез-құлқынан басталуы қажет.

«Гүлге не керек?»

Балаларға арналған экологиялық карточкалар үлгілері Карточка 1.

«Гүлге қамқор бол»

Суретке ұсыныс:

Гүлді суарып тұрған бала Мәтін (балаларға):

Гүл – тірі. Оған су керек.

Абайлап суарайық!

Тәрбиешіге тапсырма:

– Баладан сұра:

«Оны қалай суарамыз?»

Карточка 2. «Қоқысты дұрыс таста»

Суретке ұсыныс:

Қоқысты жәшікке салып тұрған бала Мәтін:

Қоқыс – жәшікте. Жерге тастама!

Табиғатты қорғайық!

Тапсырма:

–

Балаларға қоқысты жәшікке салдырту

–

«Дұрыс – дұрыс емес» ойынын ойнату

Карточка 3. «Жапырақты сындырма»

Суретке ұсыныс:

Жапырақты абайлап ұстап тұрған кол Мәтін:

□

Жапырақ – өсімдіктің тынысы.

✗Сындырма!

Қамқор бол!

Сұрақ:

– «Жапырақты сындырсақ не болады?»

Карточка 4. «Табиғат – біздің досымыз»

Суретке ұсыныс: Күн, ағаш, құс, бала

Мәтін: Табиғат – дос.

Құсты қорғаймыз. Гүлді аяла!

Тапсырма:

– Баладан бір жақсы іс айтқызу

«Мен табиғатқа қалай көмектесемін?»

Карточка 5. «Суды үнемде»

Суретке ұсыныс:

Кранды жауып тұрған бала Мәтін:

Су – қымбат. Артық ағызба. Үнемдей біл!

Ойын:

– «Суды кім дұрыс пайдаланады?» (жағдаяттық сұрақ)

Карточка 6. «Мен үлгі боламын»

Суретке ұсыныс:

Тәрбиеші мен бала бірге гүл суарып тұр Мәтін:

Үлкендер – үлгі. Мен қайталаймын. Жақсы іс жасаймын!

Тапсырма:

– Баладан тәрбиешінің ісін қайталау

– Мадақтау сөз айту

Карточкаларды қолдану жолдары

- Таңертеңгі шенберде

- Бақылау кезінде

- Экологиялық ойындарда

- Жеке және топтық жұмысқа

- Ата-анамен жұмыс барысында

Әңгіме және сұрақ-жауап әдісі (ойлауды дамыту)

Мақсаты:

Баланың табиғатқа деген эмоциялық көзқарасын қалыптастыру, жанашырлық, қамқорлық сезімдерін ояту, ойлау қабілетін, сөйлеу дағдысын және экологиялық сананы дамыту.

Әдісті ұйымдастырудың кезеңдері

I кезең. Әңгімеге қызықтыру (эмоциялық кіріспе)

Тәрбиешінің әрекеті:

• Табиғатқа байланысты сурет, ойыншық немесе қысқа жағдаят ұсынады.

• Баланың сезіміне әсер ететін жұмсақ үнмен сөйлейді. Мысалы:

Суретте жапырақсыз ағаш, тоңып отырған құс бейнеленген.

Сұрақтар:

Бұл суретте не көріп тұрсыңдар? Ағаш қандай күйде?

Құсқа қалай көмектесуге болады?

II кезең. Негізгі әңгіме жүргізу

Тәрбиешінің әңгімесі (үлгі):

«Балалар, бір күні барлық ағаштар жоғалып кетсе не болар еді? Күн ыстық

болар ма еді? Құстар қайда қонар еді?»

Сұрақтар:

Егер ағаштар болмаса, бізге не жетіспейді?

*Ағаш адамға не береді?
Ағашты сындыру дұрыс па?*

Тәрбиеші әрекеті: Балалардың жауабын мұқият тындап, толықтырып отырады, бірақ түзетіп тастамайды.

III кезең. Себеп–салдар байланысын анықтау

Сұрақтар:

Қыста құстарға не қиын?

Олар неге жылы жерге ұшады?

Егер адамдар көмектеспесе не болады?

Тәрбиеші түсіндіруі: «Құстарға суықта тамақ табу қиын. Сондықтан біз оларға көмектесуіміз керек».

IV кезең. Балалардың ойын дамыту

Балаларға тапсырмалар:

- «Мен құс болсам...» деп сөйлемді жалғастыру
 - Табиғатқа көмектесудің бір жолын айту
 - Суреттен жақсы және жаман әрекетті көрсету
- Қосымша сұрақтар:**

Сен табиғатқа қалай көмектесер едің? Қандай іс жақсы, қайсысы жаман?

V кезең. Қорытындылау және бекіту

Тәрбиешінің әрекеті:

Балалардың жауаптарын жинақтайды, табиғатты қорғаудың маңызын атап өтеді.

Қорытынды сұрақтар:
Табиғат бізге не береді?

Табиғатты қорғау не үшін керек?

Бекіту тапсырмасы:

Балалар «Табиғат – біздің досымыз» тақырыбында сурет салады немесе қысқа әңгіме құрайды.

Балаларға қойылатын негізгі сұрақтар топтамасы

1. Табиғатқа зиян келтіруге бола ма? Неге?
2. Егер сен ағаш болсаң, не айтар едің?
3. Құстарды қалай қорғауға болады?
4. Су болмаса не болады?

Нақты тәжірибелік нәтиже (факт)

Әңгіме және сұрақ-жауап әдісі жүйелі қолданылғанда балалар:

- Табиғатқа жанашырлықпен қарайды;
- Өз ойын еркін жеткізеді;
- Себеп–салдар байланысын түсінеді;
- Экологиялық дұрыс мінез-құлық қалыптастырады.

Әңгіме және сұрақ-жауап әдісі баланың жүрегіне әсер ете отырып, табиғатты қорғау идеясын саналы түрде қабылдауына мүмкіндік береді. Эмоция арқылы берілген экологиялық тәрбие бала жадында ұзақ сақталады.

Әңгіме және сұрақ-жауап әдісін ұйымдастыру ережелері мен ұсынымдары

Ереже	Тәрбиешіге арналған ұсыным	Күтілетін нәтиже
Әңгіме қысқа әрі түсінікті болуы тиіс	3–5 минуттан аспайтын, баланың жас ерекшелігіне сай әңгіме құрастыру	Баланың зейіні сақталады

Ереже	Тәрбиешіге арналған ұсыным	Күтілетін нәтиже
Сұрақтар ашық түрде қойылады	«Неге?», «Қалай ойлайсың?», «Егер... болса ше?» деген сұрақтарды пайдалану	Ойлау, сөйлеу қабілеті дамиды
Баланың жауабы міндетті түрде тыңдалады	Жауапты бөлмей тыңдап, мақұлдап отыру («Дұрыс ой», «Жарайсың»)	Баланың өзіне деген сенімі артады
Теріс жауапты түзетуде жұмсақтық сақтау	«Басқаша да ойлап көрейік», «Тағы кім не айтады?» деп бағыт беру	Еркін ойлау қалыптасады
Әңгіме эмоцияға негізделуі керек	Сурет, ойыншық, жағдаят арқылы сезімге әсер ету	Табиғатқа жанашырлық сезімі оянады
Себеп–салдар байланысы көрсетіледі	«Егер көмектеспесек не болады?» деген салыстырмалы сұрақтар қою	Экологиялық ойлау дамиды
Әңгіме міндетті түрде қорытындыланады	Соңында 1–2 нақты тұжырым айту	Ақпарат бекітіледі
Әңгіме іс-әрекетпен жалғасады	Сурет салу, ойын, шағын тапсырма беру	Білім тәжірибеге айналады

Балаларға арналған негізгі мінез-құлық ережелері (әңгіме барысында бекітілетін)

Ереже	Түсіндіру тәсілі
Табиғатты ренжітуде болмайды	«Табиғат та тірі, ол ауырады» деп түсіндіру
Ағашты сындырмау	«Ағаш – құстардың үйі» деп байланыстыру
Құстарға көмектесу	Қыста жем салғыш жасауға жетелеу
Суды үнемдеу	«Су – тіршілік көзі» деп мысал

	келтіру
Қоқысты жерге тастамау	«Таза жер – денсаулық кепілі» деп айту

Педагогке арналған әдістемелік ұсынымдар

Ұсыным	Қолдану жолы
Әңгімелерді күнделікті өмірмен байланыстыру	Серуен, ауа райы, ауладағы табиғатқа сүйену
Бір сұрақ – бірнеше жауап қағидасын сақтау	Әр баланың пікірін тыңдау
Әңгіме соңында міндетті түрде әрекет жасау	Сурет салу, ойын, тапсырма
Ата-анамен байланыстыру	Үйде балаға сұрақ қойып көруді ұсыну

Бұл ережелер мен ұсынымдар әңгіме және сұрақ-жауап әдісін жүйелі, нәтижелі ұйымдастыруға, балалардың экологиялық мәдениетін, ойлауын және эмоциялық қарым- қатынасын дамытуға бағытталған. Кестелерді әдістемелік құралға немесе күнделікті жоспарға сол күйінде енгізуге болады.

Карточкалық тапсырмалар жинағы (4–5 жас)

Тақырыбы: «Табиғат – біздің досымыз» 1-карточка. «Жақсы ма, жаман ба?»

Карточка мазмұны (сурет):

- Бала гүлді суарып жатыр
- Бала гүлді жұлып жатыр
- Тапсырма:
- Дұрыс әрекетті көрсет

- Неге дұрыс екенін айт

Тәрбиеші сұрақтары:

- Қай сурет ұнайды?
- Неге гүлді жұлуға болмайды?

Күтілетін нәтиже:

Балалар табиғатқа зиян келтіретін және пайдалы әрекеттерді ажырата алады.

2- карточка. «Кімге не керек?»

Карточка мазмұны:

- Ағаш
- Құс
- Гүл

Тапсырма:

- Әрқайсысына қажет затты таңда (су, күн, жем, топырақ суреттері)

Тәрбиеші сұрақтары:

- Құс не жейді?
- Гүл сусыз өсе ме?

Күтілетін нәтиже:

Табиғи нысандардың қажеттілігін түсінеді.

3- карточка. «Сөйлемді аяқта»

Карточка мәтіні:

- Ағаш бізге _____ береді
- Су болмаса _____
- Құстарды _____ керек Тапсырма:
- Сөйлемді толықтыр
- Өз ойыңды айт

Тәрбиеші көмегі:

Сөздерді нұсқап, үлгі айтуға болады.

Күтілетін нәтиже:

Сөйлеу дағдысы мен ойлау қабілеті дамиды.

4- карточка. «Табиғатқа көмектесейік»

Карточка мазмұны (сурет):

- Қоқыс
- Құс ұясы
- Құрғақ гүл Тапсырма:
- Қандай көмек керек екенін айт
- Бір әрекет ұсын

Тәрбиеші сұрақтары:

- Қоқысты қайда тастаймыз?
- Құстарға қалай көмектесеміз?

Күтілетін нәтиже:

Жауапкершілік пен қамқорлық сезімі қалыптасады.

5- карточка. «Мен не істер едім?»

Карточка жағдаяты:

- Қыста құстар тоңып жүр
- Гүл сусыз қалыпты Тапсырма:

«Мен ... істер едім» деп жауап бер

Тәрбиеші бағыттауы:

– Жем салу

– Су құю

Күтілетін нәтиже:

Баланың экологиялық шешім қабылдау дағдысы дамиды.

6- карточка. «Түспен белгіле»

Карточка мазмұны:

Жақсы әрекеттер – жасыл түспен Жаман әрекеттер – қызыл түспен бояу

Тапсырма:

- Дұрыс әрекетті боя Күтілетін нәтиже:

Көрнекі ойлау және ажырату қабілеті дамиды.

Қолдану бойынша ұсыным

Қолдану уақыты	Ұсыныс
Таңертеңгі шеңбер	1–2 карточка
Серуеннен кейін	Талқылау карточкасы
ҰОҚ соңында	Қорытынды карточка
Жеке жұмыс	Әлсіз балалармен

Бұл карточкалық тапсырмалар:

- 4–5 жастағы баланың жас ерекшелігіне сай
- Түсінікті, көрнекі, қызықты
- Экологиялық мәдениетті қалыптастыруға бағытталған

Практикалық әрекет әдісі (іс арқылы үйрету)

Мақсаты:

Баланың табиғатқа қамқорлық жасауды тікелей орындау арқылы меңгеруін қамтамасыз ету, жауапкершілік сезімін, жанашырлық пен практикалық дағдыларын дамыту.

Әдісті ұйымдастырудың кезеңдері

I кезең. Дайындық

Тәрбиешінің әрекеті:

«Жас эколог» бұрышын ұйымдастыру (топ бөлмесінде немесе аулада).

Құралдарды дайындау: гүлдер, топырақ, су құмы, кішкентай күрек, жем, қоқыс жәшігі.

Балаларға қауіпсіздік ережесін түсіндіру: қышқыл заттар жоқ, күрекпен абайлау, гүлді зақымдамау.

Сұрақтар:

Бүгін біз не істейміз? Гүлге не керек?

Құстарға не ұсына аламыз?

Балаларға тапсырма:

- Құралдарды дұрыс орналастыруға көмектесу

- Қауіпсіздік ережесін сақтау

II кезең. Гүл отырғызу және күту

Тәрбиешінің әрекеті: Гүлді топыраққа отырғызу процесін көрсетеді: көпсыту → тесік

қазу → гүлді қою → суару. Балаларға кезекшілікпен орындауды ұсынады.

Сұрақтар:

1. Гүлді отырғызу үшін не істеу керек?
2. Суармасақ не болады?
3. Қанша күнде гүл өседі деп ойлайсындар?

Балаларға тапсырма:

- Кезекпен гүл отырғызу
- Топырақты көпсыту
- Суару және өсімдіктің жағдайын бақылау **Нақты факт (тәжірибе):**

Балалар кезекшілікпен гүл күтуді үйреніп, өсімдікті сындырмай, дұрыс суаруға дағдыланады. Бұл дағды күнделікті өмірде өздігінен қолдануға оңай ауысады.

III кезең. Құстарға көмектесу (жем салғыш жасау)

Тәрбиешінің әрекеті:

Құстарға арналған қарапайым жем салғыш үлгісін көрсетеді. Балаларға өздері жасауға мүмкіндік береді.

Сұрақтар:

1. Қыста құстарға не керек?
2. Құс тамаққа қалай жетеді?
3. Біз оларға қалай көмектесе аламыз?

Балаларға тапсырма:

- Жем салғышты құрастыру
- Жемді құстарға салу
- Құстардың тамаққа қалай келетінін бақылау **Нақты факт:**

Балалар өз қолымен жасаған жем салғыш арқылы құстарға қамқорлық жасауды үйренеді, жануарларға жауапкершілік сезімі дамиды.

IV кезең. Қураған жапырақтарды жинау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Қарапайым демонстрация: қураған жапырақты жинап, қоқысқа немесе компостқа салу.

- Балаларды жұмысқа қатыстыру. Сұрақтар:

1. Жапырақты неге жинаймыз?
2. Қайда салу керек?
3. Табиғатқа пайдасы қандай?

Балаларға тапсырма:

- Кезекпен жапырақты жинау
- Қоқысқа немесе компостқа орналастыру
- Табиғатқа зиян келтірмей жинауды үйрену **Нақты факт:**

Балалар қарапайым тазалық іс-әрекетін орындау арқылы қоршаған ортаны қорғауды меңгереді.

V кезең. Қорытындылау және бекіту

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға бүгінгі іс-әрекеттерді еске түсіру.
- Қандай әрекеттер дұрыс, қайсысы пайдалы екенін сұрау.
- Балаларды мадақтау («Жарайсың, гүлді жақсы күттің!»). Қорытынды сұрақтар:

1. *Бүгінгі тәжірибе бізге не үйретті?*

2. *Гүлге, құстарға және табиғатқа қалай қамқор болуға болады?*

Бекіту тапсырмасы:

«Мен жас экологпын» тақырыбында сурет салу немесе кішкентай күнделікке жазу.

Нақты тәжірибелік нәтиже (факт)

Практикалық іс-әрекет әдісі арқылы балалар:

- Табиғатқа қамқорлық жасауды іс жүзінде меңгереді;
- Жауапкершілік сезімі қалыптасады;
- Экологиялық дағдылар күнделікті өмірде тұрақты қолданылады;
- Қолмен жұмыс істеу арқылы шығармашылық және өздігінен әрекет ету қабілеті дамиды.

Практикалық іс-әрекет әдісі: ережелер мен ұсынымдар

Ереже	Педагогқа арналған ұсыным	Күтілетін нәтиже
Балалар іс-әрекетті кезекпен орындайды	Гүл отырғызу, суару, қопсыту кезінде балаларды кезекпен ұйымдастыру	Әр бала әрекетке қатысады, дағды қалыптасады
Табиғат нысандарына зиян келтірмеу	Гүлді сындырмау, жапырақты қоқысқа дұрыс салу	Жауапкершілік сезімі дамиды
Қауіпсіздік ережесін сақтау	Күрек, су құмы сияқты құралдарды дұрыс қолдануды көрсету	Жарақат алу қаупі төмендейді
Әр іс-әрекет алдында нұсқау беру	«Қалай отырғызамыз?», «Құстарға не керек?» сияқты сұрақтар қою	Балалар іс-әрекетті түсінеді, өз бетінше жасайды
Әр әрекетті бақылау және мадақтау	«Жарайсың, гүлді жақсы суардың!» деп қолдау көрсету	Баланың өзіне деген сенімі артады

Іс-әрекетке эмоциялық қызығушылықты қосу	«Сен қазір жас экологсың» деп рөл беру	Эмоциялық байланыс орнайды, қызығушылық артады
Іс-әрекет соңын да қорытынды жасау	«Бүгін біз не үйрендік?» деп сұрау, тәжірибені талдау	Ақпарат бекітіліп, сабақ тиімділігі артады
Практикалық әрекетпен шығармашылықты дамыту	Балаларға сурет салу, күнделікке жазу немесе кішкентай жобалар жасау	Шығармашылық қабілеттер дамиды

Балаларға арналған негізгі мінез-құлық ережелері

Ереже	Түсіндіру тәсілі
Гүлді немесе өсімдікті зақымдауға болмайды	«Гүл тірі, оны қорғау керек» деп түсіндіру
Жапырақты жинағанда топырақты төкпеу	Қоршаған ортаға зиян келтірмеу
Құстарға көмектесу	«Жем салып, су беру керек» деп көрсету
Құралдарды дұрыс қолдану	Күрек, су құмы, суарғышты абайлау
Әр іс-әрекетті кезекпен орындау	Барлық балалар тең қатысуы үшін

Бұл ережелер мен ұсынымдар балалардың практикалық дағдыларын қалыптастыруға, жауапкершілік пен табиғатқа қамқорлық сезімін дамытуға бағытталған.

Кесте күнделікті тәрбие жұмысына енгізуге дайын.

Карточкалық тапсырмалар жинағы (4–5 жас)

Тақырыбы: «Мен жас экологпын» 1-карточка. «Гүл отырғызу» Сурет/маза:

- Қолында гүл мен күрегі бар бала
- Топырақ, су құмы көрсетілген

Тапсырма:

- Гүлді топыраққа отырғыз
- Су құю керек пе, түсіндір Сұрақтар:
- Гүлді қалай отырғызамыз?
- Суармасақ не болады?

Күтілетін нәтиже:

Балалар гүлге қамқорлық жасауды іс жүзінде үйренеді.

2- карточка. «Құстарға көмектесейік»

Сурет/маза:

– Құстар ұясында, балалар жем салып жатыр Тапсырма:

- Құстарға жем сал

- Су бер

Сұрақтар:

– Қыста құстарға не керек?

– Біз оларға қалай көмектесеміз?

Күтілетін нәтиже:

Балалар жануарларға қамқорлық жасау дағдысын алады.

3- карточка. «Жапырақ жинау»

Сурет/маза:

– Құлаған жапырақтарды жинап жатқан балалар Тапсырма:

- Жапырақты жинап, қоқысқа немесе компостқа сал Сұрақтар:

– Жапырақты неге жинаймыз?

– Қайда салу керек?

Күтілетін нәтиже:

Балалар қоршаған ортаны таза ұстауға дағдыланады.

4- карточка. «Дұрыс немесе бұрыс?»

Сурет/маза:

– Балалар гүлді суарып жатыр (дұрыс)

– Балалар гүлді жұлып жатыр (бұрыс) Тапсырма:

- Дұрыс әрекетті тандап, түсіндір Сұрақтар:

– Қай әрекет дұрыс?

– Неге гүлді жұлуға болмайды?

Күтілетін нәтиже:

Балалар дұрыс және бұрыс әрекеттерді ажырата алады.

5- карточка. «Мен жас экологпын»

Сурет/маза:

– Балалар суарған гүл, жем салған құс Тапсырма:

- Бүгінгі іс-әрекетті ата

- «Мен жас экологпын, мен ... жасадым» деп сөйлемді аяқта Сұрақтар:

– Бүгін біз қандай іс жасадық?

– Табиғатқа қандай көмек көрсеттік?

Күтілетін нәтиже:

Балалар өз іс-әрекеттерін бағалап, жауапкершілік сезімін дамытады.

Қолдану бойынша ұсыным

Қолдану уақыты	Ұсыныс
Танертенгі шеңбер	1–2 карточка, әңгіме және сұрақ-жауаппен қосу
Серуеннен кейін	Қоршаған ортаны бақылау және талдау карточкасы
ҰОҚ немесе демалыс уақыты	Іс-әрекет бойынша карточкамен жеке немесе топтық жұмыс

Көрнекілік әдісі (баланың қабылдауын жеңілдету және есте сақтауын дамыту)

Мақсаты: Балалардың ақпаратты қабылдауын жеңілдету, есте сақтау қабілетін арттыру, табиғатқа деген қызығушылықты қалыптастыру және экологиялық тәрбие беру.

Әдісті ұйымдастырудың кезеңдері

I кезең. Көрнекілікпен таныстыру

Тәрбиешінің әрекеті:

«Дұрыс – дұрыс емес» суреттерін көрсетеді: гүлді суарып жатқан бала / гүлді жұлып тұрған бала.

Табиғат тақырыбындағы иллюстрациялар (ағаш, құстар, жануарлар, гүлдер) көрсетіледі.

Қысқа бейнематериалдар (жас ерекшелігіне сай мультфильм немесе қысқа ролик) қосылады.

Сұрақтар:

Бұл суретте не болып жатыр? Қай әрекет дұрыс?

Қайсысы дұрыс емес?

Балаларға тапсырма:

- Суреттегі дұрыс әрекетті көрсету
- «Дұрыс / дұрыс емес» деп дауыстап айту
- Қысқа бейнематериалдан бір әрекетті сипаттау

II кезең. Талдау және салыстыру

Тәрбиешінің әрекеті:

Суреттерді қатар орналастырып, дұрыс және бұрыс әрекеттерді салыстыруды ұсынады. Балалардан әр сурет бойынша пікір сұрайды.

Сұрақтар:

Гүлді суару пайдалы ма? Неліктен? Гүлді жұлуға болмайды, неге?

Құстарға көмектесу дұрыс па?

Балаларға тапсырма:

- Дұрыс әрекетті таңдау
- «Неліктен?» деген сұраққа жауап беру
- Жақсы және жаман әрекеттерді топтастыру **Нақты факт (тәжірибе):**

Көрнекі материалды пайдалану арқылы балалардың есте сақтау қабілеті екі есе артады. Балалар ақпаратты тез қабылдап, оны іс-әрекетке айналдырады.

III кезең. Практикалық бекіту

Тәрбиешінің әрекеті:

Сурет немесе бейнематериал бойынша шағын ойын ұйымдастырады:

«Мен жас экологпын, дұрыс әрекетті таңда» **Сұрақтар:**

Сен не істер едің?

Бұл әрекет табиғатқа зиян келтіреді ме?

Табиғатты қорғау үшін қандай іс жасауға болады?

Балаларға тапсырма:

- Сурет бойынша рөл ойнау
- Дұрыс әрекеттерді көрсету, көрнекі құралдар арқылы бекіту

IV кезең. Қорытындылау және бекіту

Тәрбиешінің әрекеті:

Балалардан бүгінгі сабақ бойынша ең есте қалған әрекеттерін сұрау. Көрнекі материал арқылы алынған білімді қысқаша қорытындылау. **Қорытынды сұрақтар:**

Табиғатқа қамқорлық жасау не үшін керек? Бүгінгі көрнекі тапсырмалардан не үйрендіңдер? Бекіту тапсырмасы:

- «Дұрыс – дұрыс емес» тақырыбында сурет салу немесе аппликация жасау
- Қысқа әңгіме құрау

Нақты тәжірибелік нәтиже (факт)

Көрнекі әдісті жүйелі қолдану арқылы балалар:

- ✓ Ақпаратты тез қабылдайды және есте сақтайды;
- ✓ Табиғатқа деген дұрыс және бұрыс әрекеттерді ажырата алады;
- ✓ Экологиялық ойлау қабілеті дамиды;
- ✓ Практикалық іс-әрекетке бейімделеді және алынған білімді күнделікті өмірде қолданады.

Көрнекілік әдісі: ережелер мен ұсынымдар

Ереже	Педагогқа арналған ұсыным	Күтілетін нәтиже
Суреттер ме н бейнематериалдар қысқа және түсінікті болуы тиіс	3–5 минуттық сурет, иллюстрация немесе бейнематериал қолдану	Балалардың зейі ні сақталады, ақпарат тез қабылданады
Дұрыс және бұрыс әрекеттерді айқын көрсету	«Дұрыс – дұрыс емес» суреттерін пайдалану	Балалар әрекетте рді ажырата алады
Көрнекілік балалардың жас ерекшелігіне сай болуы керек	Қарапайым, түсінікті және тартымды суреттер, анимациялар	Ақпаратты жеңі л қабылдайды, қызығушылығы артады
Әр сурет бойынша сұрақтар қою	«Бұл дұрыс па? Неліктен?» сияқты ашық сұрақтар	Ойлау қабілеті дамиды, пікір айтуға үйренеді
Балаларды көрнекілі кті талдауға тарту	Суреттерді салыстыру, дұрыс және бұрыс әрекеттерді талқылау	Себеп-салдар байланысын түсінеді
Практикалық әрекетті ен байланыстыру	Сурет немесе бейнематериалдан кейін әрекет жасау: гүлді суару, аппликация, ойын	Ақпарат іс- әрекет арқылы бекітіледі
Әр іс-әрекет соңында	«Бүгін не үйрендік?» деп сұрау, материалды қысқаша	Есте сақтау қабілеті

қорытынды жасау	талдау	артады, білім бекітіледі
Мадақтау және позитивті кері байланыс	«Жарайсың, дұрыс тандадың!» деп балаларды қолдау	Өзін-өзі бағалау және мотивация артады

Балаларға арналған негізгі мінез-құлық ережелері

Ереже	Түсіндіру тәсілі
Табиғатқа зиян келтірмеу	«Гүлді жұлуға болмайды, ол тірі»
Дұрыс әрекетті көрсету	«Гүлді суару – дұрыс, гүлді сындыру – дұрыс емес»
Көрнекі материалға назар аудару	Сурет пен бейнені мұқият қарау, маңызды детальді айту
Әр әрекетті талқылау	«Бұл әрекет табиғатқа қалай әсер етеді?» деген сұрақ қою

Бұл ережелер мен ұсынымдар көрнекілік әдісін тиімді ұйымдастыруға, балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттыруға, екі есеге артқан есте сақтау қабілетін қолдау және экологиялық ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған.

Карточкалық тапсырмалар жинағы (4–5 жас)

Тақырыбы: «Дұрыс – дұрыс емес» 1-карточка. «Гүлге қамқорлық»

Сурет/маза:

- Бала гүлді суарып жатыр (дұрыс)
- Бала гүлді жұлып жатыр (бұрыс) Тапсырма:
- ✓ Дұрыс әрекетті көрсету
- ✓ «Неліктен бұл дұрыс?» деп айту Сұрақтар:
- Гүлді суару не үшін керек?
- Гүлді жұлуға болмайтынын түсіндіру Күтілетін нәтиже:

Балалар дұрыс және бұрыс әрекеттерді ажырата алады, гүлге қамқорлық жасау дағдысы дамиды.

2- карточка. «Құстарға көмек»

Сурет/маза:

- Балалар құстарға жем салып жатыр (дұрыс)
- Балалар құсты қуалап жатыр (бұрыс) Тапсырма:
- ✓ Қай әрекет дұрыс екенін көрсет
- ✓ Неліктен дұрыс екенін айтып беру Сұрақтар:
- Құстарға көмек не үшін керек?
- Құсты қуалау дұрыс па?

Күтілетін нәтиже:

Жануарларға қамқорлық жасау сезімі қалыптасады, жауапкершілік дамиды.

3- карточка. «Табиғатты таза ұстау»

Сурет/маза:

- Бала қоқысты қоқыс жәшігіне тастап жатыр (дұрыс)
- Бала қоқысты жерге тастап жатыр (бұрыс) Тапсырма:

✓ Дұрыс әрекетті көрсету

✓ «Неліктен табиғатты таза ұстау керек?» деген сұраққа жауап беру Күтілетін нәтиже:

Балалар қоршаған ортаны таза ұстауға дағдыланады.

4- карточка. «Суды үнемдеу»

Сурет/маза:

- Бала суды үнемдеп қолдануда (дұрыс)
- Бала суды шашып жатыр (бұрыс) Тапсырма:

✓ Дұрыс әрекетті көрсету

✓ «Суды үнемдеу не үшін керек?» деген сұраққа жауап беру Күтілетін нәтиже: Балалар суды үнемдеуге үйренеді, экологиялық дағдылар қалыптасады.

5- карточка. «Мен жас экологпын»

Сурет/маза:

- Балалар гүлді суарып, құстарға көмек жасап отыр Тапсырма:

✓ «Мен жас экологпын, мен ... жасадым» деп сөйлемді аяқтау

✓ Бүгінгі іс-әрекеттерді атау Сұрақтар:

- Бүгінгі тәжірибе бізге не үйретті?
- Табиғатқа қандай көмек көрсеттік?

Күтілетін нәтиже:

Балалар өз іс-әрекеттерін бағалап, жауапкершілік пен жанашырлық сезімін дамытады.

Қолдану бойынша ұсыным

ЭКО ЛОГИЯЛЫҚ ОЙЫНДАР

Қолдану уақыты	АРҚЫЛЫ ТӘРБИЕ БЕРУ
Таңертеңгі шенбер	1–2 карточка, әңгіме және сұрақ-жауаппен қосу
Мақсаты: Балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттыру, экологиялық ойлау қабілетін дамыту	сөзін дамыту және қоршаған ортаны қорғау дағдыларын ойын арқылы қалыптастыру.

Ұйымдастыру кезеңдері

I кезең. Ойынға дайындау

Тәрбиешінің әрекеті:

Балаларға экологиялық ойынның тақырыбын таныстыру.

Қажетті құралдарды көрсету: суреттер, карталар, табиғи материалдар, ойыншықтар. Сұрақтар:

Бүгін қандай ойын ойнаймыз?

Табиғатты қорғау үшін не істейміз?

Балаларға тапсырма:

Ойынға дайындыққа қатысу

Құралдарды дұрыс орналастыру

II кезең. Ойынды өткізу

Төменде кейбір экологиялық ойын түрлері мен тәсілдері:

Ойынның атауы	Мақсаты	Балаларға тапсырма	Күтілетін нәтиже
«Дұрыс – дұрыс емес»	Табиғатқа зиян келтіретін әрекеттерді ажырату	Суреттегі әрекетті дұрыс/бұрыс деп көрсету	Дұрыс және бұрыс әрекетті тану, экологиялық сананы қалыптастыру
«Жас эколог»	Табиғатқа қамқорлық жасау дағдысын дамыту	Гүл суару, жем салу, қоқыс жинау	Практикалық іс-әрекет арқылы дағды қалыптасады
«Құстарға көмек»	Жануарларға қамқорлық жасау	Құстарға жем салу, ұясын қорғау	Жануарларға жауапкершілік сезімі дамиды
«Табиғат жолы»	Табиғат элементтерімен таныстыру	Ағаш, гүл, жануар карталарын сәйкестендіру	Табиғатқа қызығушылық пен білім артады
«Супер табиғат қорғаушы»	Қоршаған ортаны қорғау іс-әрекеттерін үйрету	Көрнекі материал арқылы дұрыс әрекеттерді көрсету	Табиғатты қорғау дағдылары қалыптасады

III кезең. Ойын нәтижесін талдау

Тәрбиешінің әрекеті:

Балаларға ойындағы әрекеттерін талқылауды ұсынады.

«Бүгін қандай іс-әрекет дұрыс болды?» деп сұрақтар қояды. Сұрақтар:

Бүгінгі ойында қандай әрекет дұрыс болды? Табиғатқа қандай көмек көрсеттік?

Қай әрекет дұрыс емес еді?

Балаларға тапсырма:

Өз ойларын айту

Дұрыс және бұрыс әрекеттерді топтау Нақты факт (тәжірибе):

Ойын арқылы алынған экологиялық дағды балалардың іс-әрекетінде тұрақты көрінеді.

IV кезең. Қорытындылау

Тәрбиешінің әрекеті:

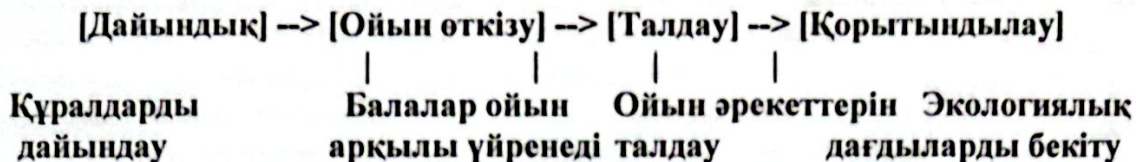
Балалардан ойындағы ең қызықты әрекеттерін сұрау. Табиғатты қорғаудың

маңызын қысқаша қорытындылау.

Бекіту тапсырмасы:

«Мен жас экологпын» тақырыбында сурет салу немесе аппликация жасау Қысқа әңгіме құрастыру

Сызба: Экологиялық ойын процесі

Экологиялық ойындар балалардың табиғатқа қамқорлық жасауын, жауапкершілік сезімін, экологиялық ойлау қабілетін дамытудың тиімді әдісі болып табылады. Ойындар арқылы алынған білім іс-әрекетпен бекітіледі, баланың шығармашылық қабілеті мен қоғамдық дағдылары да дамиды.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ОЙЫНДАР ТІЗБЕГІ (4–5 жас)

№	Ойынның атауы	Мақсаты	Қысқаша сипаттама
1	«Дұрыс – дұрыс емес»	Табиғатқа зиян келтіретін және пайда әкелетін әрекеттерді ажырату	Суреттер немесе карталар арқылы дұрыс және бұрыс әрекеттерді көрсету, талқылау
2	«Жас эколог»	Табиғатқа қамқорлық жасау дағдыларын қалыптастыру	Гүл суару, жем салу, қоқыс жинау арқылы практикалық іс-әрекет
3	«Құстарға көмек»	Жануарларға қамқорлық жасау	Құстарға жем салу, ұяларын қорғау, қысқы құстарға су беру
4	«Табиғат жолы»	Табиғат элементтерімен таныстыру	Ағаш, гүл, жануар карталарын сәйкестендіру, табиғатқа қатысты шағын тапсырмалар орындау
5	«Супер табиғат қорғаушы»	Қоршаған ортаны қорғау іс-әрекеттерін үйрету	Дұрыс және бұрыс әрекеттерді анықтау, көрнекі материал арқылы талдау
6	«Мен жас экологпын»	Балалардың өзін табиғат қорғаушы ретінде сезінуі	Балалар өздерінің жасаған іс-әрекеттерін сипаттап, сурет салу немесе қысқа әңгіме құру
7	«Табиғатты тазалаушылар»	Қоршаған ортаны таза ұстау дағдыларын дамыту	Балалар ойын барысында қоқысты жинайды, қоқыс түрлері бойынша топтайды

8	«Жануарлар патшалығы»	Жануарларды тану және қорғау	Жануарлардың суреттері арқылы олардың өмір сүру орнын табу, дұрыс тамақ беру немесе қорғау іс-әрекеттерін көрсету
9	«Су мен энергияны үнемдеушілер»	Энергия және су ресурстарын үнемдеуді үйрету	Қысқа бейнематериал немесе ойын арқылы суды дұрыс пайдалану, электр энергиясын үнемдеу жолдарын көрсету
10	«Экологиялық лабиринт»	Себеп-салдар байланысын түсіндіру	Балалар лабиринт арқылы дұрыс әрекет жасап, табиғатты қорғауға жетеді (мысалы: гүлге су беру, қоқыс салу, құстарға жем беру)

Қолдану бойынша ұсыным

- Ойындарды аптасына 1–2 рет өткізу ұсынылады.
- Әр ойынды көрнекі материалдармен, суреттермен және рөлдік ойын элементтерімен толықтыру керек.
- Ойыннан кейін талқылау және қорытындылау кезеңі міндетті түрде өткізіледі.
-

Экологиялық ойындар үшін костюмдер мен құрал-жабдықтар

№	Ойын/тақырып	Костюмдер	Құрал-жабдықтар
1	«Дұрыс – дұрыс емес»	Эколог кейіпкері: жилет, кепка, кішкентай сөмке	Дұрыс/бұрыс әрекет суреттері, карталар, фломастер
2	«Жас эколог»	Кәсіптік костюмдер: бакшы, ғалым, табиғат қорғаушы	Күрек, су құйғыш, кішкентай гүлдер, топырақ, гүлдер, ойыншық қоқыс жинағыштар
3	«Құстарға көмек»	Құс костюмі, табиғат қорғаушы жилеті	Құстардың ойыншықтары, жем (картон немесе пластик), кішкентай ұялар, кесектер немесе контейнерлер
4	«Табиғат жолы»	Табиғат зерттеушісі: шляпа, жилет, киіз аяқ	Табиғат элементтері (ағаш, гүл, жануар карталары), лупа, кішкентай сөмке
5	«Супер табиғат қорғаушы»	Супергерой костюмі, экологиялық белгілер	Дұрыс-бұрыс әрекет суреттері, плакаттар, белгілер, ойын тақтасы
6	«Мен жас»	Эколог костюмі, кепка,	Сурет қағаздары, бояулар, карандаштар,

№	Ойын/тақырып	Костюмдер	Құрал-жабдықтар
	экологпын»	сөмке	аппликация материалдары
7	«Табиғатты тазалаушылар»	Жұмыс киімі: қолғап, жилет, кепка	Қоқыс жинау қаптары, қоқыс түрлері бойынша белгілер, шағын қоқыс сөмкелері
8	«Жануарлар патшалығы»	Жануар костюмдері (құс, қоян, кірпі, ит т.б.)	Жануар суреттері, ойыншықтар, олардың өмір сүру орнын көрсетуге арналған реквизит
9	«Су мен энергияны үнемдеушілер»	Эколог кейіпкері	Судың ойыншық контейнерлері, қуат шамдары немесе суреттер, қысқа бейнематериал
10	«Экологиялық лабиринт»	Эколог немесе супергерой костюмі	Лабиринт тақтасы, бағыттаушы белгілер, гүлдер мен қоқыс белгілері, жол карталары

Ұсынымдар

- Костюмдерді қарапайым әрі жеңіл таңдау – балаларға қозғалыс еркіндігін беру.
- Құрал-жабдықтарды қауіпсіз етіп таңдау – өткір, шағын бөліктері жоқ, пластикалық немесе жұмсақ материалдан.
- Көрнекілікті көбейту үшін сурет, плакат, картон қолдану – ойынға тартымдылық қосу.
- Рөлдерді кезекпен өзгерту – балалар әр кейіпкер болып, тәжірибеден өтеді.
- Тапсырмалар мен әрекеттерді ойынға сай қарапайым етіп беру – балалар жас ерекшелігіне сай әрекет жасайды.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ІС - ШАРАЛАР АРҚЫЛЫ ТӘРБИЕ БЕРУ

Мақсаты: Балаларға табиғатты қорғау мәдениетін қалыптастыру, экологиялық сананы дамыту, қоршаған ортаны сақтауға бағытталған іс-әрекеттерге қатыстыру.

Ұйымдастыру кезеңдері

I кезең. Дайындау

Тәрбиешінің әрекеті:

Іс-шараның тақырыбын балаларға түсіндіру: мысалы, «Табиғатты қорғау апталығы», «Жас экологтар күні».

Қажетті құрал-жабдықтарды, көрнекілікті дайындау: плакаттар, суреттер, ойыншықтар, қоқыс жинау қаптары.

Балаларға рөлдер бөлу: бакшы, табиғат қорғаушы, жануар досы, супергерой және т.б. Балаларға тапсырма:

- Құралдарды ретімен орналастыру
- Рөлдерін танып, іс-шараға дайындалу

Сұрақтар:

Бүгінгі іс-шарада не істейміз?

Табиғатты қорғау үшін қандай іс-әрекет жасай аламыз?

II кезең. Іс-шараны өткізу
Іс-шаралар мен ойындар

Іс-шара атауы	Мақсаты	Балаларға тапсырма	Күтілетін нәтиже
«Қоқыс жинау»	Қоршаған ортаны таза ұстауға үйрету	Қоқысты дұрыс топтарға бөліп жинау (қағаз, пластик, органикалық)	Қоршаған ортаны таза ұстау дағдыларын қалыптасады
«Гүлдер	Өсімдіктерге	Гүл отырғызу, суару,	Практикалық дағдылар

Іс-шара атауы	Мақсаты	Балаларға тапсырма	Күтілетін нәтиже
«Бақшасы»	қамқорлық жасау	топырақты қопсыту	қалыптасады, жауапкершілік дамиды
«Құстарға көмек»	Жануарларға қамқорлық жасау	Құстарға жем салу, ұяларын қорғау	Жануарларға жанашырлық сезімі дамиды
«Табиғат квесті»	Табиғат элементтерімен таныстыру	Ағаш, гүл, жануарларды тауып, картамен сәйкестендіру	Табиғатқа қызығушылық артады, ақпарат есте қалады
«Экологиялық көрме»	Экологиялық білімді көрсету	Балалар жұмыстарын (сурет, аппликация, макет) көрсетеді	Шығармашылық қабілет дамиды, білім бекітіледі

III кезең. Талдау және қорытындылау

Тәрбиешінің әрекеті:

Іс-шарадағы барлық әрекеттерді талдау, дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді көрсету.

«Бүгінгі іс-шарадан не үйрендік?» деген сұрақ қою. Балаларға тапсырма:

- Өз әрекеттерін айтып беру
- Қай әрекет дұрыс болды, қайсысы дұрыс емес екенін айту
- Табиғатты қорғауға арналған ұсыныстарын айту

Нақты факт (тәжірибе):

Экологиялық іс-шаралар арқылы балалардың табиғатқа қамқорлық жасау дағдылары, жауапкершілік сезімі және экологиялық ойлау тұрақты дамиды.

IV кезең. Бекіту және мотивация

Тәрбиешінің әрекеті:

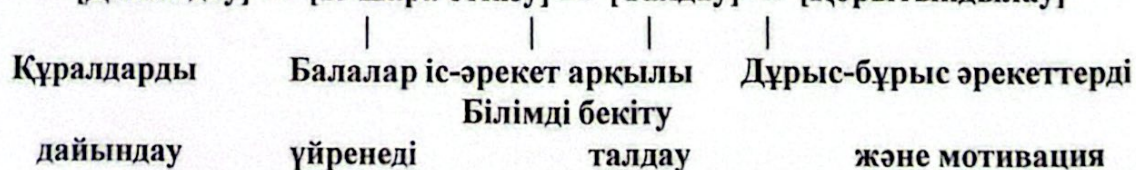
Іс-шараны қорытындылап, балаларды мадақтау: «Сіздер керемет жас экологтарсыздар!» Балаларды күнделікті өмірде алған білімді қолдануға шақыру.

Бекіту тапсырмасы:

- «Менің табиғатты қорғау ісім» тақырыбында сурет салу немесе аппликация жасау
- Қысқа әңгіме құрастыру, өз тәжірибесін айту

Сызба: Экологиялық іс-шара процесі

[Дайындау] --> [Іс-шара өткізу] --> [Талдау] --> [Қорытындылау]

Экологиялық іс-шаралар балаларға табиғатты қорғау дағдыларын іс жүзінде қалыптастыруға, жауапкершілік пен жанашырлық сезімін дамытуға мүмкіндік береді.

Балалар өз тәжірибесін көріп, табиғатқа қамқорлық жасау әрекеттерін күнделікті өмірде қолдануды үйренеді.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ІС-ШАРАЛАР ТІЗБЕГІ (4–5 жас)

Іс-шара атауы	Мақсаты	Қысқаша сипаттама
«Табиғатты қорғау апталығы»	Балаларға табиғатты қорғау мәдениетін қалыптастыру	Балалар апталық бойы әртүрлі экологиялық тапсырмалар мен ойындарға қатысады
«Гүлдер бақшасы»	Өсімдіктерге қамқорлық	Балалар гүл отырғызады, суарады,

Іс-шара атауы	Максаты	Қысқаша сипаттама
	жасау	топырақты копсытады
«Құстарға көмек»	Жануарларға камкорл ық жасау	Қысқы құстарға жем беру, ұяларын қорғау
«Табиғатты тазалаушылар»	Қоршаған ортаны таза ұстау	Балалар аула мен топ бөлмесін коқыстан тазалайды, коқыс түрлерін ажыратады
«Экологиялық көрме»	Балалардың шығармашылық кабілет ін дамыту	Балалар өз суреттерін, аппликацияларын немесе макеттерін көрсетеді
«Су мен энергияны үнемдеу күні»	Табиғи ресурстар ды үнемдеуді үйрету	Балалар суды дұрыс пайдалану, жарық пен энергияны үнемдеу жолдарын көрсетеді
«Жас экологтар күні»	Экологиялық дағдыларды бекіту	Балалар рөлдік ойындар арқылы табиғатты қорғау іс-әрекеттерін орындайды
«Табиғат квесті»	Табиғат элементтері мен таныстыру	Балаларға тапсырмалар беріледі: ағаш, гүл, жануарларды тауып сәйкестендіру
«Супер табиғат қорғаушы»	Дұрыс-бұрыс әрекетте рді ажырату	Балалар көрнекі материалдар арқылы табиғатты қорғаудың дұрыс жолдарын көрсетеді
«Мен жаңа экологпын»	Өз тәжірибесін көрсету және қорытындылау	Балалар өз іс-әрекеттерін сипаттайды, сурет салады немесе қысқа әңгіме құрады

Ұсынымдар

- Іс-шараларды апталық немесе айлық жоспар бойынша өткізу.
- Әр іс-шараға көрнекі құралдар мен ойын элементтерін қосу.
- Іс-шара соңында қорытынды жасау және балаларды мадақтау міндетті.
- Балаларды әр іс-шарада белсенді қатысуға ынталандыру.
- Іс-шаралардан кейін талдау және сабақ алу кезеңін өткізу – балалар алған білімін бекітеді.

Экологиялық іс-шараларға арналған костюмдер мен құрал-жабдықтар

Іс-шара атауы	Костюмдер	Құрал-жабдықтар
«Табиғатты қорғау апталығы»	Табиғат қорғау	Плакаттар, суреттер, белгілер, ойыншық коқыс жинағыштар

		шы немесе супергерой костюмі	
«Гүлдер бақшасы»	Бақша жұмысшысы: жилет, кепка	Күрек, су құйғыш, гүлдер, топырақ, контейнерлер	
«Құстарға көмек»	Құс костюмі, табиғат қорғаушы жилеті	Құстардың ойыншықтары, жем (картон немесе пластик), ұялар, контейнерлер	
«Табиғатты тазалаушылар»	Жұмыс киімі: қолғап, жилет, кепка	Қоқыс жинау қаптары, қоқыс түрлері бойынша белгілер, шағын қоқыс сөмкелері	
«Экологиялық көрме»	Жас эколог костюмі	Сурет қағаздары, бояулар, карандаштар, аппликация материалдары, макет жасау құралдары	
«Су мен энергияны үнемдеу күні»	Эколог костюмі, кепка	Су және энергия үнемдеу тақырыбындағы суреттер, ойыншық контейнерлер, бейнематериал	
«Жас экологтар күні»	Эколог немесе супергерой костюмі	Құрал-жабдықтар: гүлдер, қоқыс сөмкелері, карталар, плакаттар	

	Іс-шара атауы	Костюмдер	Құрал-жабдықтар
	«Табиғат квесті»	Табиғат зерттеушісі: жилет, шляпа	Лупа, сөмке, табиғат элементтері (ағаш, гүл, жануар карталары)
	«Супер табиғат қорғаушы»	Супергерой немесе экологиялық белгілер бар костюм	Дұрыс-бұрыс әрекет суреттері, плакаттар, ойын тактасы
0	«Мен жаңа экологпын»	Эколог костюмі, кепка, сөмке	Сурет қағаздары, бояулар, аппликация материалдары, плакаттар

Ұсынымдар

- Костюмдерді жеңіл және қауіпсіз таңдау – балаларға қозғалыс еркіндігін беру.
- Құрал-жабдықтар қауіпсіз болуы тиіс – өткір, шағын бөліктері жоқ, пластикалық немесе жұмсақ материалдардан.
- Көрнекілікті көбейту үшін сурет, плакат, картон пайдалану – балалардың қызығушылығын арттыру.
- Рөлдерді кезекпен өзгерту – балалар әр кейіпкер болып тәжірибеден өтеді.
- Тапсырмалар мен іс-әрекеттерді ойын деңгейіне сай қарапайым беру – балалар жас ерекшелігіне сай әрекет жасайды.

II. БАЛАЛАРҒА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ӘДЕТТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖҰМЫСТАРЫ

СУДЫ ҮНЕМДЕУ, ҚАЛДЫҚТАРДЫ БӨЛІП ЖИНАУ

Мақсаты: Балаларға су ресурстарын тиімді пайдалану және қалдықтарды дұрыс бөліп жинау дағдыларын қалыптастыру, экологиялық сананы дамыту, қоршаған ортаны қорғауға жауапкершілік сезімін ояту.

Ұйымдастыру кезеңдері

I кезең. Дайындау

Тәрбиешінің әрекеті:

Балаларға тақырыпты түсіндіру: «Суды үнемдеу қалай қажет?» және

«Қалдықтарды дұрыс жинау не үшін керек?»

Қажетті құрал-жабдықтарды дайындау: плакаттар, суреттер, түрлі-түсті коқыс контейнерлері (қағаз, пластик, әйнек, органикалық қалдықтар үшін).

Балаларды топтарға бөлу және рөлдерді тағайындау: су үнемдеуші, қалдық жинаушы, бақылаушы.

Балаларға тапсырма:

Құралдарды дұрыс орналастыру

Тақырып бойынша қысқаша әңгіме тыңдау

Сұрақтар:

Біз не үшін суды үнемдеуіміз керек? Қалдықтарды неге бөліп жинаймыз?

II кезең. Практикалық іс-әрекет

1. Суды үнемдеу

Тәрбиешінің әрекеті:

Балаларға күнделікті су қолданудың мысалдарын көрсету: сабынды қол жуу, гүл суару, ыдыс жуу.

Суды үнемдеудің жолдарын көрсету: құйып өлшеу, артық ағызбау, суаруды дұрыс жоспарлау

Балаларға тапсырма:

- Гүлді немесе көшетті суару кезінде тек қажетті мөлшерде су құю
- Ыдыс немесе таза қолды жуу кезінде артық су ағызбау

*Қанша су жеткілікті?
Артық су төгілгенде не болады?*

Нақты факт (тәжірибе):

Балалар суды үнемдеген кезде өсімдіктер зақымданбайды, артық судан суару орын алмайды, және күнделікті өмірде бұл әдетке айналады.

2. Қалдықтарды бөліп жинау

Тәрбиешінің әрекеті:

Қоқысты түрлер бойынша көрсету: қағаз, пластик, әйнек, органикалық қалдықтар. Балаларға дұрыс контейнерді таңдау және қоқыс салу тәртібін көрсету.

Балаларға тапсырма:

- Қалдықтарды дұрыс контейнерге салу
- Қарама-қарсы қоқысқа қалдықты тастамау Сұрақтар:

Қағазды басқа қоқысқа тастау дұрыс па? Неге? Пластик қалдықты қалай пайдалану керек?

Нақты факт (тәжірибе):

Балалар қалдықтарды бөліп жинауды үйренеді, бұл олардың қоршаған ортаны қорғау дағдыларын қалыптастырады.

III кезең. Талдау және қорытындылау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балалардың іс-әрекеттерін талдау, дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді көрсету.

- «Бүгін не үйрендік?» деген сұрақ қою. Балаларға тапсырма:
- Өз іс-әрекеттерін сипаттау
- Қалдықтарды бөліп жинау және суды үнемдеу бойынша ұсыныс айту

Күтілетін нәтиже:

Балаларда суды үнемдеу дағдылары қалыптасады Қалдықтарды дұрыс бөліп жинау әдеті дамиды

Экологиялық санасы артады, табиғатқа қамқорлық сезімі оянады

IV кезең. Бекіту

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларды мадақтау: «Сіздер керемет жас экологтарсыздар!»
- Оқыған білімді күнделікті өмірде қолдануға шақыру

Бекіту тапсырмасы:

- «Мен суды үнемдеушімін» тақырыбында сурет салу немесе аппликация жасау

- «Қалдықтарды дұрыс жинау» тақырыбында шағын рөлдік ойын ұйымдастыру

Сызба: Суды үнемдеу және қалдықтарды бөліп жинау процесі [Дайындау] --> [Практикалық іс-әрекет] --> [Талдау] --> [Қорытындылау]

Құралдарды

Суды үнемдеу

Дұрыс-бұрыс Білімді бекіту

Суды үнемдеуге арналған жұмыстар мен іс-әрекеттер

Жұмыс түрі	Қолданылуы / Түсіндірмесі	Балаларға тапсырма
Гүлдер мен н көшеттерді суару	Су мөлшерін бақылау, тек қажеттілікке қарай су құю	Балаларға тек қопсытып, 1-2 қасық су құю тапсырмасы беріледі

Жұмыс түрі	Қолданылуы / Түсіндірмесі	Балаларға тапсырма
Құмыра, ыды с, шыныларды жуу	Артық су ағызбай, суды үнемдеу	Ыдысты жуу кезінде суды тек қажетті мөлшерде қолдану
Қолды жуу	Артық су ағызбау, су кранын толық ашпау	Тәрбиеші көрсеткен әдіспен қолды сумен жуу, су қысқаша ғана ағуы тиіс
Су мөлшер ін өлшеу	Балаларға визуалды түрде қанша су кететінін көрсету	Су құйылатын ыдыстарға тек қажетті мөлшерде құю
Суды ойы н арқылы үнемдеу	«Суды үнемдеуші» рөлдік ойын	Балалар әр әрекетте суды дұрыс пайдалану жолдарын көрсетеді
Топтық бақылау	Су көздерін тексеру, артық ағызуды бақылау	Балалар бірге топырақты суарған кезде, қанша су қажет екенін талқылайды
Көрнекі материал қолдану	Плакат, сурет арқылы дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді көрсету	Суреттегі дұрыс әрекетті көрсету: «Дұрыс/Дұрыс емес?»
Күнделікті бақылау	Су қолдану әдетін бақылау	Балалар күн сайын өз әрекетін айтып, суды қаншалықты үнемдегенін есептейді

Ұсынымдар

- Суды тек қажетті мөлшерде құюға үйрету – мысалы, гүлді суарғанда 1-2 қасық су жеткілікті екенін көрсету.
- Рөлдік ойындар арқылы тәжірибе беру – балалар «су үнемдеуші»

кейіпкер болып әрекет етеді.

- Көрнекі құралдарды қолдану – «артық су төгілуде» немесе «дұрыс суару» суреттері арқылы үйрету.
- Күнделікті бақылау жүргізу – балалар суды қалай қолданатынын күн сайын талдап отырады.
- Қауіпсіздік – балаларға ыстық су қолданбау, су ағызуды бақылау.

Қалдықтарды бөліп жинауға арналған жұмыстар мен іс-әрекеттер

Жұмыс түрі	Қолданылуы / Түсіндірмесі	Балаларға тапсырма
Қоқыс түрлерін таныстыру	Қағаз, пластик, әйнек, органикалық қалдықтарды көрсету	Балаларға әр қоқыс түрін сәйкестендіру және дұрыс контейнерге салу
Контейнерге бөліп салу	Түрлі-түсті немесе белгіленген қоқыс контейнерлерін қолдану	Балалар қалдықтарды дұрыс контейнерге салады (мысалы: қағаз – көк қапқа, пластик – жасыл қапқа)
Қоқысты тазалау	Балалар топта немесе аулада қоқыс жинайды	Қоқысқа кездейсоқ тасталмаған нәрселерді жинау, тек табиғатқа зиян келтірмейтін заттарды қолдану
Рөлдік ойындар	«Жас эколог», «Қоқыс жинаушы» рөлінде ойнау	Балалар әр әрекетте қалдықты дұрыс бөлу жолын көрсетеді
Көрнекі материалдарды пайдалану	Плакаттар, суреттер арқылы дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді көрсету	Суреттегі дұрыс әрекетті көрсету: «Дұрыс/Дұрыс емес?»
Топтық талдау	Балалармен бірге жинаған қалдықтарды қарап, дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді талдау	Балалар өз әрекеттерін айтып, дұрыс жолдарын түсіндіреді
Қалдықтардан шығармашылық	Аппликация, макет жасау арқылы қалдықтарды қайта	Қалдықтардан қолөнер жасау: картон, пластикті қайта қолдану

Жұмыс түрі	Қолданылуы / Түсіндірмесі	Балаларға тапсырма
жасау	пайдалану	арқылы жаңа зат жасау
Күнделікті бақылау	Балалар үйде немесе топта қалдықтарды дұрыс бөлу әдетін бақылау	Балалар өз әрекетін айтып, қаншалықты дұрыс бөлгенін есептейді

Ұсынымдар

- Қалдықтарды түстер бойынша бөліп жинауды үйрету – әр қоқыс түрі үшін тұрақты түсті контейнер таңдау.
- Рөлдік ойындар арқылы тәжірибе беру – балалар «қоқыс жинаушы» немесе «жас эколог» кейіпкері болады.
- Көрнекілікті пайдалану – плакат, сурет, карта арқылы дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді көрсету.
- Қалдықтарды қайта пайдалану мүмкіндігін көрсету – шығармашылық жұмыстар жасау арқылы.
- Қауіпсіздік – өткір, қауіпті заттарды қалдыққа салмау, тек қауіпсіз материалдарды қолдану.

Балаларға арналған 4–5 жас тапсырмалар түрлері (Сызба)

[Экологиялық тапсырмалар]											
[Суды үнемдеу]			[Қалдықтарды бөліп жинау]			[Табиғатқа қамқорлық жасау]			[Шығармашылық жұмыстары]		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Гүлді суару	Ыдысты жуу	Су өлшеу	Қағаз бөлу	Пластик бөлу	Қоқыс жинау	Өсімдіктер суару	Жануарлар қорғау	Құстар қорғау	Сурет салу	Апликация жасау	

Сипаттама:

Суды үнемдеу:

- Гүлді суару тек қажетті мөлшерде
- Ыдыс жуу кезінде артық су ағызбау
- Су мөлшерін визуалды түрде өлшеу

Қалдықтарды бөліп жинау:

- Қағаз, пластик, органикалық қалдықтарды дұрыс контейнерге салу
- Қоқыс жинау ойындары
- Қалдықтарды қайта пайдалану

Табиғатқа қамқорлық жасау:

- Өсімдіктерге суару, күтім жасау

- Жануарларға қамқорлық көрсету (жем беру, ұя жасау)
- Құстарға рөлдік ойындар

Шығармашылық жұмыстары:

- Сурет салу: табиғат тақырыбы
- Аппликация жасау: гүлдер, жануарлар
- Макет жасау: қалдықтарды қайта қолдану

ӨСІМДІКТЕР МЕН ЖАНУАРЛАРҒА ҚАМҚОРЛЫҚ КӨРСЕТУ

Мақсаты: Балаларға өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық жасау, табиғатты қорғау мәдениетін қалыптастыру, жануарларға жанашырлық пен сүйіспеншілік сезімін ояту, экологиялық сананы дамыту.

Ұйымдастыру кезеңдері **I кезең. Дайындау** Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға тақырыпты түсіндіру: «Өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық не үшін қажет?»
- Қажетті құрал-жабдықтарды дайындау: гүлдер, көшеттер, гүлзарға қажетті құралдар (күрек, су құйғыш), құстарға арналған жем, ойыншық жануарлар, суреттер.
- Балаларды топтарға бөлу: гүлге қамқоршы, жануарларға қамқоршы, бақылаушы.

Балаларға тапсырма:

- Құралдарды дұрыс орналастыру
- Тақырып бойынша қысқаша әңгіме тыңдау

Сұрақтар:

Өсімдіктерге қалай қамқорлық жасауға болады?

Құстар мен жануарларға неге қамқор болуымыз керек?

II кезең. Практикалық іс-әрекет

1. Өсімдіктерге қамқорлық

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға гүлді немесе көшетті суаруды көрсету
- Топырақты қопсытып, қажет болса кепкен жапырақтарды алу
- Өсімдіктерді зиян келтірмей күту жолдарын көрсету

Балаларға тапсырма:

- Күніне гүлді суару, топырақты қопсыту
- Өсімдікті зақымдамау: жапырағын сындырмау, топырағын төкпеу

Сұрақтар:

Өсімдіктерге неге су беру керек?

Егер гүлге қамқорлық жасамасақ, не болады?

Нақты факт (тәжірибе): Балалар гүлге қамқорлық жасауды үйренеді, бұл жауапкершілік пен табиғатты қорғау дағдысын қалыптастырады.

2. Жануарларға қамқорлық

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға құстарға, үй жануарларына немесе ойыншық жануарларға қалай қамқор болу керегін көрсету
- Қысқы құстарға жем беру, ойын арқылы «ұя жасау»

Балаларға тапсырма:

- Құстарға жем беру
- Ойыншық жануарларға дұрыс күтім жасау: тамақ беру, таза ұстау
- Қарапайым рөлдік ойын: «Мен құсқа көмектесемін», «Мен гүлге су беремін»

Сұрақтар:

Құстарға қысқы уақытта не қиын?

Сен жануар болсаң, адамнан не күтесің? Біз жануарларға қалай көмектесе аламыз?

Нақты факт (тәжірибе):

Балалар жануарларға қамқорлық жасау арқылы жанашырлық, сүйіспеншілік пен жауапкершілік сезімін дамытады.

III кезең. Талдау және қорытындылау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балалардың іс-әрекеттерін талдау
- Дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді көрсету
- «Бүгін не үйрендік?» деген сұрақ қою

Балаларға тапсырма:

- Өз іс-әрекеттерін сипаттау
- Қандай әрекет жақсы, қайсысы дұрыс емес екенін көрсету

Күтілетін нәтиже:

- Балалар өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық жасауды үйренеді
- Экологиялық санасы артады, табиғатқа қамқорлық сезімі оянады
- Қоршаған ортаны қорғауға жауапкершілік қалыптасады

IV кезең. Бекіту

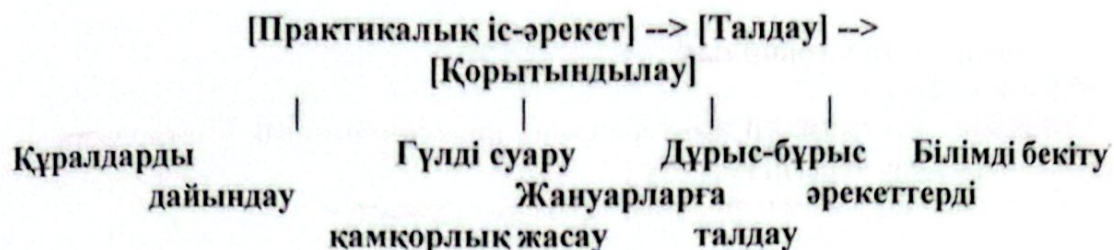
Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларды мадақтау: «Сіздер керемет жас экологтарсыздар!»
- Оқыған білімді күнделікті өмірде қолдануға шақыру

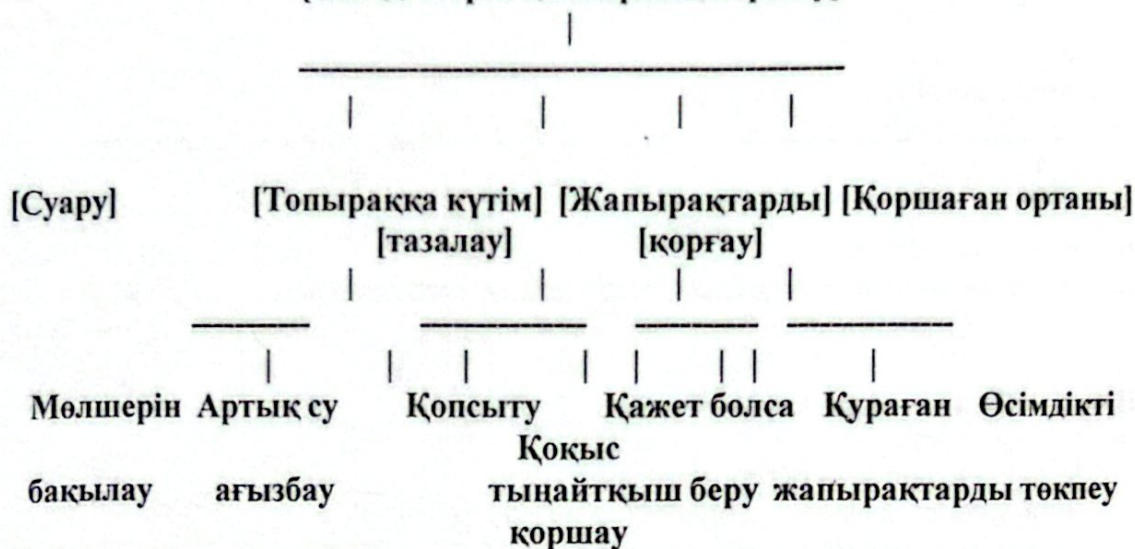
Бекіту тапсырмасы:

- «Мен өсімдіктер мен жануарларға қамқормын» тақырыбында сурет салу немесе аппликация жасау
- Қысқа рөлдік ойын: «Гүлге су беремін», «Құстарға жем беремін»

Сызба: Өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық көрсету [Дайындау] -->

Өсімдіктерге қамқорлық көрсету – әрекеттер сызбасы
[Өсімдіктерге қамқорлық көрсету]

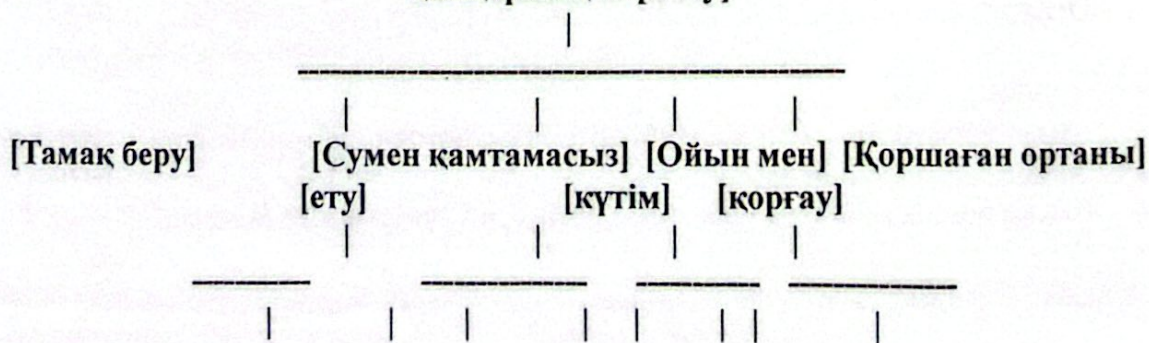

Сипаттама:

Суару:

- Өсімдікті тек қажетті мөлшерде суару
- Артық суды ағызбау
- Топырақты қопсыту
- Қажет болса тыңайтқыш беру
- Жапырақтарды тазалау:
- Қураған немесе зақымданған жапырақты алып тастау
- Өсімдікті зақымдамай күтім жасау
- Қоршаған ортаны қорғау:
- Өсімдікті коқыс пен зиянды заттардан қорғау
- Табиғатқа зиян келтірмеу

Жануарларға қамқорлық көрсету – әрекеттер сызбасы
[Жануарларға қамқорлық көрсету]

Құстарға Үй жануарларына Ыстық/таза Ойыншық Қоқыс пен Табиғатқа

жем беру тамақ беру су беру жануарларды қауіпті заттардан қорғау бақылау

Сипаттама:

Тамақ беру:

- Құстарға қысқы уақытта жем беру
- Үй жануарлары мен ойыншық жануарларға дұрыс тамақ беру Сумен қамтамасыз ету:
- Жануарларға таза және ыстық емес су беру
- Су ыдыстарын таза ұстау Ойын мен күтім:
- Жануарларды ойын арқылы бақылау
- Оларға зиян келтірмеу, сүйіспеншілік көрсету

Қоршаған ортаны қорғау:

- Жануарларды қоқыс пен қауіпті заттардан сақтау
- Табиғатқа зиян келтірмеу

Балаларға арналған экологиялық мультфильмдер (өсімдік пен жануарларға қамқор болуға арналған)

- «Жануарлардың дауыстары!» — Қазақша танымдық мультфильм, жануарлардың

түрлі дауыстарын көрсетеді, табиғаттағы жануарлар әлеміне қызығушылық тудырады.

Көрнекі, балаларға түсінікті, жануарларды тануға бағытталған. YouTube

- «ЖАНУАРЛАР АРАСЫНДАҒЫ ДОСТЫҚ | ӨСІМДІКПЕН ЖӨНДІКТІҢ

СИМБИОЗЫ» — өсімдіктер мен жануарлар арасындағы өзара байланыс жайлы түсіндіреді.

Экологиялық өзара байланыс, табиғаттағы тіршілік сабақтары. YouTube

- Little Monkey's Farm Adventures: Caring for Animals and Plants
- Қарапайым маймыл фермада өсімдіктерді суарып, жануарларға көмектеседі — қамқорлық пен жанашырлықты үйретеді. heykids.tv
- SAVE the Earth
- Экология туралы қысқа анимация: топырақ, су және ауа ластануы, жануарларды қорғау жөнінде. RUTUBE
- Балаларға арналған қазақша экологиялық мультфильмдер топтамасы
- Қазақстанда балаларға арналған қазақ тіліндегі 7 мультфильм сериясы шығарылды — онда қарапайым бала ғаламшарға, өсімдіктер мен тірі ағзаларға қамқор болуды үйренеді. El.kz

Кеңестер - мультфильмдерді оқу мен тәрбие мақсатында қолдану

Көргеннен кейін талқылау:

Мультфильмнен кейін балаларға мынадай сұрақтар қоюға болады:

«Қандай жануарлар мен өсімдіктер көрдің?»

«Оларға қандай көмектер қажет?»

«Сен бүгін не істей аласың?»

✓ Практикалық сабақпен үйлестіру:

Танымдық мультфильмді көрген соң — гүлді суару, құстарға жем беру, кокыс жинау сияқты іс-әрекетпен жалғастыру.

✓ Көрнекі құрал ретінде пайдалану:

Плакаттар жасау, әңгіме талқылау, мультфильм кейіпкерлері туралы рөлдік ойындар.

СУРЕТ САЛУ ЖӘНЕ АППЛИКАЦИЯ ЖҰМЫСТАРЫ

Максаты: Балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттыру, экологиялық мәдениет пен жауапкершілік сезімін қалыптастыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту. Ұйымдастыру кезеңдері

I кезең. Дайындау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға тақырыпты таныстыру: «Табиғатты қорғау», «Құстарға көмектесейік», «Өсімдіктерді күтейік».
- Қажетті құралдар мен материалдарды дайындау: қағаз, түрлі-түсті картон, желім, кайшы, фломастер, табиғи материалдар (жапырақ, гүл, тұқым).

Балаларға тапсырма:

- Материалдарды дұрыс қолдануды көрсету
- Құралдарды өз орнына қою

Сұрақтар:

Қандай заттарды қолдануға болады?

Өсімдіктерді қорғау үшін не салып көрсетеміз?

II кезең. Практикалық іс-әрекет

1. Сурет салу

Тәрбиешінің әрекеті:

- Табиғат көрінісін бейнелеу (гүлдер, ағаштар, құстар)
- Қоршаған ортаға қамқорлық жасау әрекеттерін көрсету: гүлге су беру, құсқа жем беру

Балаларға тапсырма:

- Өсімдіктер мен жануарларды сурет салу
- «Дұрыс – дұрыс емес» әрекеттерді сурет арқылы көрсету

Сұрақтар:
Бұл суретте не болып жатыр?

Қандай әрекет дұрыс, қайсысы дұрыс емес?

2. Аппликация жасау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Қағаздан немесе картоннан өсімдіктер мен жануарлардың фигураларын жасау жолын көрсету
- Табиғи материалдарды қолдану (жапырақ, гүл, тұқым)

Балаларға тапсырма:

- Аппликация арқылы табиғатты қорғауды бейнелеу
- Фигураларды желімдеп, плакатқа орналастыру

Сұрақтар:

Қандай жануар немесе өсімдікті таңдадың? Оны қалай қорғау керек?

III кезең. Талдау және қорытындылау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балалардың жұмыстарын қарап, жақсы және жақсартуға болатын тұстарын талдау
- Табиғатқа қамқорлық жасау қажеттілігін атап өту

Балаларға тапсырма:

- Өз жұмыстарын сипаттау
- Қандай әрекеттер дұрыс, қайсысы дұрыс емес екенін айту

Күтілетін нәтиже:

- Балалар өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық жасау әрекетін сурет және аппликация арқылы көрсетеді
- Экологиялық санасы дамиды, табиғатқа жанашырлық сезімі оянады
- Шығармашылық қабілеттері мен ойлау дағдылары артады

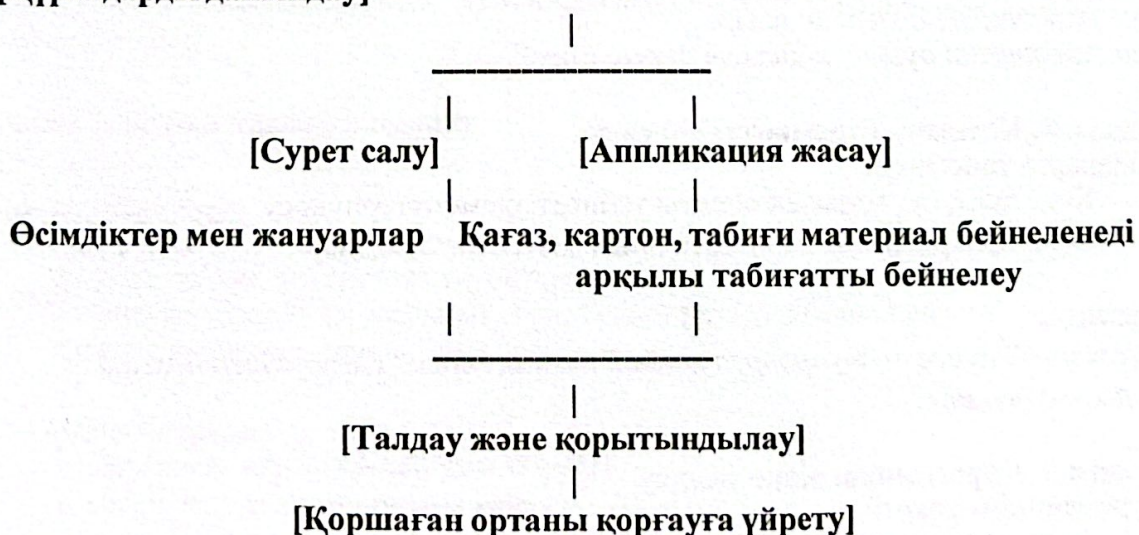
IV кезең. Қорытынды және бекіту Бекіту тапсырмасы:

- «Менің қорғайтын табиғатым» тақырыбында топтық плакат жасау
- Қалдықтарды дұрыс бөліп жинау, гүлге су беру, құстарға жем беру сияқты әрекеттерді суреттеу

Сызба: Сурет салу және аппликация жұмыстары арқылы экологиялық тәрбие

[Тақырыпты таныстыру]

[Құралдарды дайындау]

Сурет салу жұмыстарының қадамдық жоспары (4–5 жас)

Мақсаты: Балалардың табиғатқа қамқорлық сезімін ояту, экологиялық мәдениет қалыптастыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Қадам 1. Тақырыпты таныстыру

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға тақырыпты түсіндіру: «Өсімдіктер мен жануарларды қорғау», «Құстарға көмектесейік».
- Табиғат суреттерін, плакаттарды, ойыншық жануарларды көрсету.

Сұрақтар балаларға:

Бұл суретте не көріп тұрсыңдар?

Қандай жануар немесе өсімдік бейнеленген? Оларға қалай көмектесе аламыз?

Қадам 2. Құралдарды дайындау

Қажетті құралдар:

- Ақ қағаз немесе түсті картон
- Фломастер, қарындаш, бояулар
- Табиғи материалдар: жапырақ, гүл, тұқым (қалауы бойынша)

Балаларға тапсырма:

- Құралдарды дұрыс қолдануды көрсету
- Қажет құралды өз орнына қою

Қадам 3. Негізгі сурет салу

Тәрбиешінің әрекеті:

- Табиғат көрінісін көрсету: гүлдер, ағаштар, құстар, жануарлар
 - Қоршаған ортаға қамқорлық әрекеттерін көрсету: гүлге су беру, құстарға жем беру
- Балаларға тапсырма:
- Өсімдіктер мен жануарларды суретке салу
 - Дұрыс және дұрыс емес әрекеттерді сурет арқылы көрсету

Сұрақтар:

Бұл суретте не болып жатыр?

Қандай әрекет дұрыс, қайсысы дұрыс емес?

Қадам 4. Қосымша элементтерді салу

Балаларға тапсырма:

- Күн, бұлт, су, топырақ сияқты табиғат элементтерін қосу
- Жануарлардың тамақ немесе ойын заттарын бейнелеу

Сұрақтар:

Құстарға немесе жануарларға қандай тамақ керек? Өсімдіктерді қалай қорғауға болады?

Қадам 5. Қорытынды және талдау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балалардың жұмыстарын қарап, жақсы және жақсартуға болатын тұстарын талдау
- Табиғатқа қамқорлық жасау қажеттілігін атап өту

Балаларға тапсырма:

- Өз жұмыстарын сипаттау
- Қандай әрекеттер дұрыс, қайсысы дұрыс емес екенін айту

Қадам 6. Бекіту

Бекіту тапсырмасы:

- «Менің қорғайтын табиғатым» тақырыбында сурет аяқтау
- Қалдықтарды бөліп жинау, гүлге су беру, құстарға жем беру сияқты әрекеттерді бейнелеу

Қадамдық сызба

[Тақырыпты таныстыру]

[[Құралдарды дайындау]

[[Негізгі сурет салу] → [Қосымша элементтерді салу]

[[Талдау және қорытындылау]

[[Бекіту: қоршаған ортаны қорғау әрекеттерін бейнелеу]

Аппликация жұмыстарының қадамдық жоспары (4–5 жас)

Мақсаты: Балалардың табиғатқа қамқорлық сезімін ояту, экологиялық мәдениет пен жауапкершілік сезімін қалыптастыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Қадам 1. Тақырыпты таныстыру

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға тақырыпты түсіндіру: «Өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық», «Құстарға жем берейік».
- Табиғат суреттерін, плакаттарды немесе ойыншық жануарларды көрсету.

Сұрақтар балаларға:

Бұл суретте не бейнеленген?

Қандай жануарлар мен өсімдіктерді көріп тұрсыңдар? Оларға қалай қамқор болуға болады?

Қадам 2. Құралдарды дайындау

Қажетті құралдар:

- Ақ немесе түсті қағаз, картон
- Қайшы, желім, түсті қағаз кесектері
- Табиғи материалдар: жапырақ, гүл, тұқым (қалауы бойынша)
- Фломастер, қарындаш

Балаларға тапсырма:

- Құралдарды дұрыс қолдануды көрсету
- Қажетті заттарды өз орнына қою

Қадам 3. Аппликацияның негізгі бөлігін жасау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Өсімдіктер мен жануарлардың фигураларын қағаздан немесе картоннан

кесіп көрсету

- Табиғатқа қамқорлық жасауды бейнелеу: гүлге су беру, құстарға жем беру

Балаларға тапсырма:

- Фигураларды кесіп, плакатқа немесе қағазға орналастыру
- Қажет болса табиғи материалдар қосу

Сұрақтар:

Бұл фигура қандай жануар немесе өсімдік? Біз оны қалай қорғауымыз керек?

Қадам 4. Қосымша элементтерді қосу

Балаларға тапсырма:

- Күн, бұлт, су, топырақ сияқты табиғат элементтерін орналастыру
- Жануарларға немесе өсімдіктерге арналған қосымша заттарды қосу: жем, гүл, ұя

Сұрақтар:

Қандай қосымша элементтерді қосуға болады? Құстарға немесе гүлдерге не қажет?

Қадам 5. Қорытынды және талдау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балалардың жұмыстарын қарап, жақсы және жақсартуға болатын тұстарын талдау
- Табиғатқа қамқорлық жасау қажеттілігін түсіндіру

Балаларға тапсырма:

- Өз жұмыстарын сипаттау
- Қандай әрекеттер дұрыс, қайсысы дұрыс емес екенін айту

Қадам 6. Бекіту

Бекіту тапсырмасы:

- «Мен қорғайтын табиғат» тақырыбында топтық немесе жеке аппликация жасау
- Қалдықтарды дұрыс бөліп жинау, гүлге су беру, құстарға жем беру сияқты әрекеттерді бейнелеу

Қадамдық сызба

[Тақырыпты таныстыру]

[[Құралдарды дайындау]

[[Негізгі аппликация жасау] --> [Қосымша элементтерді қосу]

[[Талдау және қорытындылау]

ҚОЙЫЛЫМ ЖҰМЫСТАРЫ

Мақсаты: Балалардың табиғатқа қамқорлық сезімін қалыптастыру, экологиялық мәдениетті дамыту, шығармашылық қабілеттерін, сөйлеу дағдыларын және әлеуметтік мінез-құлықты жетілдіру.

Әдісті ұйымдастыру кезеңдері

I кезең. Тақырыпты таныстыру

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларға тақырыпты түсіндіру: «Құстарға көмектесейік», «Өсімдіктерді қорғау», «Табиғатты аялау».
- Қойылымға қажет материалдарды көрсету: костюмдер, маскалар, ойыншықтар, декорациялар.

Сұрақтар балаларға:

Қандай жануар немесе өсімдік болып көргің келеді? Табиғатқа қалай қамқорлық жасауға болады?

II кезең. Рөлдерді бөлу

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балаларды әртүрлі рөлдерге бөлу: құс, ағаш, гүл, жануар, адам.
- Қойылымда қолданылатын қарапайым диалогтарды түсіндіру.

Балаларға тапсырма:

- Өз рөлін дұрыс түсіну
- Сценарий бойынша әрекет жасау

Сұрақтар:

*Сенің рөлің қандай?
Бұл рөлде не істейсің?*

III кезең. Қойылымды дайындау

Тәрбиешінің әрекеті:

- Қарапайым сахналық қозғалыстар мен әрекеттерді көрсету:
- Құстарға жем беру
- Өсімдіктерге су құю
- Қоқыс жинау
- Балаларды сахнада орналастыру

Балаларға тапсырма:

- Рөлдерін ойдағыдай орындау
- Табиғатты қорғау әрекеттерін көрсету

Сұрақтар:

Сен не істеп жатырсың?

Сенің әрекетің табиғатқа қалай көмектеседі?

IV кезең. Қойылымды орындау
Балаларға тапсырма:

- Сценарий бойынша сахнаға шығу
- Әрекеттерін, диалогтарын, қозғалыстарын көрсету
- Табиғатқа қамқорлық жасау әрекеттерін сахнада көрсету

Тәрбиешінің әрекеті:

- Балалардың әрекеттерін қадағалау
- Қажет болса түзету енгізу

Сұрақтар:

Сенің рөлің табиғатқа қалай көмектеседі? Қандай әрекет дұрыс, қайсысы дұрыс емес?

V кезең. Қойылымды талдау және қорытындылау
Тәрбиешінің әрекеті:

- Қойылымды қарап, балалардың табиғатты қорғау әрекеттерін талдау
- Балаларға экологиялық тәрбиенің маңызын түсіндіру

Балаларға тапсырма:

Қандай әрекеттер дұрыс болды?

Табиғатқа көмектесу үшін тағы не жасауға болады?

Күтілетін нәтиже:

- Балалар табиғатқа қамқорлық жасауды сахна арқылы көрсетеді
- Экологиялық мәдениеті мен жауапкершілігі дамиды
- Шығармашылық қабілеті мен сөйлеу дағдылары жетіледі

Қойылымға арналған сызба
[Тақырыпты таныстыру]
|[Рөлдерді бөлу] --> [Қойылымға дайындық]
|[Қойылымды орындау]
|[Талдау және қорытындылау]

Қорытынды

«Экологиялық тәрбие – балабақшадан басталады» әдістемелік құралының негізгі мақсаты – мектепке дейінгі жас кезеңіндегі балаларға табиғатқа қамқорлық жасау, экологиялық мәдениетті қалыптастыру және қоршаған ортаны қорғау дағдыларын үйрету болды.

1. Мақсатқа жету:

Әдістемелік құрал нақты мақсатқа жетті. Балалар табиғатты қорғауға, өсімдіктер мен жануарларға қамқор болуға қызығушылық танытты.

Тәрбиешілердің бағыттауымен балалар суды, электр энергиясын үнемдеуге, қалдықтарды бөліп жинауға, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауға үйренді.

• **2. Міндеттердің орындалуы:**

Құралда қойылған міндеттер толық орындалды:

- Балалардың табиғатқа қызығушылығы артты.
- Экологиялық ойындар, сурет салу, аппликация, қойылымдар арқылы шығармашылық қабілеттері дамытылды.

- Практикалық іс-әрекеттер арқылы қоршаған ортаға қамқорлық жасау дағдылары қалыптасты.

3. Қолданылған әдіс-тәсілдер:

Әдістемелік құралда келесі әдістер қолданылды:

- Бақылау әдісі – өсімдіктер мен жануарларды күнделікті бақылау арқылы дағдыларды қалыптастыру.
- Үлгі көрсету әдісі – тәрбиешінің дұрыс іс-әрекеті арқылы балаларға еліктеу мүмкіндігін беру.
- Өңгіме және сұрақ-жауап әдісі – ойлау қабілетін, себеп-салдар байланысын дамыту.
- Практикалық іс-әрекет әдісі – гүл отырғызу, құстарға жем беру, қоқыс жинау.
- Көрнекілік әдісі – суреттер, плакаттар, бейнематериалдар арқылы ақпарат беру.
- Ойын әдісі – рөлдік, экологиялық ойындар арқылы мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру.
- Шығармашылық әдіс – сурет салу, аппликация, қолөнер арқылы тақырыпты меңгерту.

4. Күтілетін нәтижеге қол жеткізу:

Құралды қолдану нәтижесінде балаларда:

- Табиғатқа жанашырлық пен сүйіспеншілік қалыптасты;
- Экологиялық мәдениет, қоршаған ортаны қорғау дағдылары дамыды;
- Күнделікті өмірде суды, электр энергиясын үнемдеу, қалдықтарды бөліп жинау сияқты әдеттер қалыптасты;
- Шығармашылық қабілеттері мен ойлау дағдылары жетілді.

Қорытындылай келе, әдістемелік құралдың мақсатына толық жетілді, барлық міндеттері орындалды, қолданылған әдіс-тәсілдер тиімді болды және күтілетін нәтиже толық қол жеткізілді. Бұл құрал мектепке дейінгі ұйымдарда экологиялық тәрбие беру ісінде педагогтарға нақты, қолдануға ыңғайлы және практикалық бағытталған көмекші құрал болып табылады.

Кіріспе

I. Балалардың қоршаған ортаны тануға деген қызығушылығы

- 1.1. Табиғатқа қамқорлық жасауды үйретуге арналған әдістер
- 1.2. Экологиялық ойындар арқылы тәрбие беру
- 1.3. Экологиялық іс-шаралар арқылы тәрбие беру

II. Балаларға экологиялық әдеттерді қалыптастыру жұмыстары

- 2.2. Суды үнемдеу, қалдықтарды бөліп жинау
- 2.3. Өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық көрсету
- 2.4. Сурет салу және аппликация жұмыстары
- 2.5. Қойылым жұмыстары

Қорытынды Пайдаланған әдебиеттер

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ахметова, Г. К. Баланың экологиялық тәрбиесі: теория мен тәжірибе. Алматы: Қазақ университеті баспасы, 2018.
2. Баймұхамбетова, Л. Мектепке дейінгі балаларды экологиялық тәрбиелеу әдістемесі. Астана: Білім, 2020.
3. Дәулетова, Ж. Балабақшада табиғатқа қамқорлық жасау жолдары. Алматы: Қарлығаш, 2019.
4. Ермакбаева, С. Мектепке дейінгі мекемелерде экологиялық ойындар. Астана: Балапан, 2021.
5. Нұрсұлтанова, А. Табиғатқа қамқорлық көрсету арқылы балаларды тәрбиелеу. Алматы: Білім әлемі, 2017.
6. Сәрсенова, Р. Балаларға экологиялық әдеттерді қалыптастыру әдістемесі. Алматы: Кемеңгер, 2019.
7. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының бағдарламасы. Алматы: Білім, 2022.
8. Халықаралық табиғатты қорғау одағы (IUCN). Балаларға арналған экологиялық тәрбие әдістемесі. Женева, 2020.
9. Шарипова, М. Экологиялық мәдениет пен шығармашылық жұмыстары. Алматы: Атамұра, 2018.
10. Педагогикалық энциклопедия. Балабақшадағы экологиялық тәрбие. Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2016.

Бисебаева Асел Каржауовна - Абдрахманова Гулжахан Даулбаевна

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ- БАЛАБАҚШАДАН БАСТАЛАДЫ

**Әдістемелік құрал автор ұсынған материалдар негізінде
Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығының
баспа бөлімінде дайындалып, жүйеге келтірілді.**

**Методическая разработка подготовлена и систематизирована
на основе материалов автора в редакционном отделе
Актюбинского областного методического центра**

**Байланыс телефондары:
8-7132-548624**

e-mail: baspa@aktedu.kz

Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығы
Ақтөбе қаласы, Маресьев көшесі, 63 (1 қабат)

e-mail: baspa@aktedu.kz